

vih

OSREDNJA KOROŠKA KNJIŽNICA

62390 RAVNE NA KOROŠKEM

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA SLOVENSKEGA GRADELA R. U.

LETO XXI — ŠTEVILKA 10

OKTOBER 1990

POŠTINA PLAČANA

KMETJE, ZDAJ GRE ZARES!

(Misli pred reorganizacijo združništva)

Na vprašanje, kako je zadovoljen s kmetijsko zadrugo ali s TOKOM, bi le malokateri kmet ali član njegove družine odgovoril pritrdilno. Težko bi našel kmeta, ki bi se povsem strinjal z režimom v naših obeh stanovskih organizacijah. Naše negodovanje traja že dolga leta. Želeli, zahtevali smo spremembe, ki smo jih občasno tudi dobili, pri vsaki pa smo potegnili krajši konec!

Lahko se pohvalim, da sem med tistimi redkimi, ki smo ustanovili prve zadruge! Komu se je takrat sanjalo, da zadruge še čez štirideset let ne bo taka, kot smo si jo želeli, oziroma so jo nam slikali! Tradicija, vzajemnost, solidarnost in učinkovitost so v združništvu prvine, ki premagujejo družbeno in gospodarsko krizo v slehernem obdobju. Kako se te

zadružne prvine uresničujejo, vidimo in čutimo prav dobro!

Kmetje smo vsekakor upravičeni, da kritiziramo, vendar delamo pri tem veliko napako. Nimamo namreč povsem jasnih pojmov o tem, kdo je vsemu temu kriv! V največji meri se znašamo nad tistimi, ki so pri tem delno ali nič krivi. Grešnega kozla iščemo samo v kolektivu, kateri mora delati samo v okviru zakonov in predpisov, ki so bili izdani v režimu, ki zasebnemu kmetu ni bil naklonjen! Ta je zasebnega kmeta sicer trpel, ni pa mu nudil možnosti razvoja, vsaj takega ne, da bi mogel naš kmet iti v korak s časom, ki nujno terja samo napredek, nikakor pa ne prenaša životarenja in stagnacije, kar smo doživljali.

Doživeli smo velike družbene spre-

membe. Med njimi gotovo ne more biti na zadnjem mestu agrarna politika, ki je pri nas zabredla globoko, tako da jo bomo težko izvlekli, saj hitro ne. Predvsem moramo oživiti zasebno kmetijstvo, kajti praksa je pokazala, da je le to sposobno preživeti vse krize v vseh obdobjih, čeprav so nanj večkrat streljali z vsemi kalibri!

Sprememba agrarne politike terja nujno tudi reorganizacijo našega združništva. Medtem ko smo vsa leta smelo nakazovali, kakšna naj bo kmetova zadruha, zdaj, ko je prišlo do resnice, pa nobeden prav ne ve, vsak okleva izreči odločno besedo; vsi čakamo, kaj bosta prinesla nova zakona o zadrugah in gozdovih.

VIHARNIK BREZ LESARJEV

Vodstvo Lesne se je odločilo, da zaenkrat delavci ne bodo prejeli Viharnika. Največji vzrok za tako odločitev naj bi bil strošek, ki pri tem nastaja.

Tudi za delavce Lesne velja Zakon o podjetjih, ki med drugim nalaga tudi dolžnost odgovornih, da delavce obveščajo, delavci pa imajo pravico do informacij o delu in življenju v podjetju.

Do meseca avgusta so lesarji prejeli ca 2000 izvodov VIHARNIKA. Povprečna cena izvoda je bila ca 4,20 din. V to ceno so bili vključeni samo stroški tiskanja, tehničnega urejanja in minimalni zneski avtorskih honorarjev. Lesarji niso plačevali Priloge za kmetijstvo, ki je bila v sklopu VIHARNIKA, niti drugih stroškov, ki nastajajo pri urejanju časopisa. Vprašanje je, kako si bodo za nižjo ceno zagotovili sistem obveščanja v podjetju. Delavcev o tem ni nihče nič vprašal.

Urednica

Pri Janšku v Koprivni

V glavnem smo enotni v tem, kar smo si želeli vsa leta, da spravimo zadrugo in gozdarstvo pod eno streho! Ustanoviti moramo takšno zadrugo, kjer se bosta skupno vodili obe dejavnosti: kmetijska in gozdarska. Kakšen smisel ima ločitev v organiziranosti, ko pa kmet opravlja obe dejavnosti? Ta napaka iz preteklosti je bila kmetu samo v škodo, slabila je njegovo moč v samoupravnih organih in tudi večala režijske stroške! Takšna organiziranost ni bila posrečena niti s politične strani, saj je bil kmet član v obeh »taborih«! Če bo zdaj kdo še zagovarjal tako razdvojenost, ga ne bomo poslušali, še manj pa podprli!

O velikosti zadruga so mišljenja deljena. Nekateri se ogrevajo za male, klasične zadruga, kot so bile prva leta. To utemeljujejo s tem, da je imel kmet od teh večjo korist in da je takrat njegova beseda več veljala. Ne smemo pozabiti, da so zdaj povsem drugačni časi, ki prinašajo spremembe na vseh področjih! Za zadrugo dejavnost so zelo pomembne razmere na tržišču, saj mora zadruga za svoje člane nabavljati blago po čim nižji ceni! V letih po vojni smo obdelovali zemljo še z vprežno živino, nabava repromateriala in orodja je bila torej drugačna. Spričo tržnega gospodarstva, ki je na pohodu, bo vedno težje plasirati tržne viške tudi v kmetijstvu! Konkurenca in intervencijski uvoz bosta vedno prisotna in vedno hujša. Obstali bodo le uspešni, iznajdljivi, močni.

Vse to pa nam lahko jamči le primeren velika zadruga, v našem primeru ena za celo občino. Čuje se, da bi radi na gornjem koncu naše doline svojo zadrugo. Če bodo pri tem vztrajali, jim tega ne bo mogel ubraniti nihče, menim pa, da bo čas sam pokazal, da je v zdajšnjem času tako združevanje kratkotrajno.

Članstvo v zadrugi bo vsekakor še naprej prostovoljno, deleži naj bi bili neobvezni in brez predpisane višine. Član, ki bo z deležem tvegati več, bo lahko upravičen do večjega dobička, če bo zadruga uspešno gospodarila.

Zaželjeno je, da bi z zadrugo lahko njeni člani poslovali z odprtim računom. Ker je na vidiku uvedba tekočih računov za kmete, tega ne bo težko izvesti.

Pri oblikovanju nove zadruga si moramo kmetje vsekakor zagotoviti učinkovitost trgovine! »Zadružno trgovino potrebujemo in ustanovljamo zato, da nam bo nabavljala in prodajala repromaterial po najnižji možni nabavni ceni«. Tkao smo utemeljevali pred štiridesetimi leti, kako pa se je to uresničevalo, dobro vemo. Nedopustni so sedaj sledeči primeri: za nabavo gnojil, krmil, semen in drugega repromateriala so občasno uveljavljali regres, ki izhajajo iz republiškega ali občinskega intervencijskega sklada. Ta denar se zbira od vseh zaposlenih, se pravi potrošnikov. Pri prodaji tega regresiranega blaga pa nam »naša« trgovina v polni meri zaračunava maržo, do katere je po zakonu upravičena! Kje je tu logika? Jemati potroš-

niku in porabniku repromateriala zato, da posrednik dobro shaja! Kje so tu tiste zadružne prvine, o katerih smo govorili uvodoma? Vzajemnost, solidarnost, učinkovitost???

+ + +

Posebno poglavje pri reorganizaciji našega združništva je prenova gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Kot marsikaj durgega, je tudi ta oblika gospodarjenja preživela, terja nove oblike in prijeme. V dani situaciji je dosežani sistem bil za kmeta sprejemljiv samo zato, ker mu bivši režim s tem ni odvzel prav vse pravice do gozda, ki ga je smatral kot dobrino splošnega ljudskega premoženja! Tako smo kmetje lahko še naprej gospodarili s svojimi gozdovi teoretično, dejansko pa smo od gozda dobivali samo rento, dobršen del od vsakega kubika prodanega lesa, pa je dobila širša družba.

V GG, kjer so se znašli, so del tega, kmetu odvzetega denarja, rešili in ga vložili za potrebe domačega kraja. S tem denarjem in s samopriskrbi kmetovlastnikov gozdov so zgradili prometnice, ki povezujejo domala vsa hribovita in odmaknjena področja z dolino. Lahko trdim, da so kmetje sami s svojim denarjem izkopali svoj kraj iz stoletne zaostalosti! Povezava vseh hribovitih kmetij z dolino z gozdnokamionskimi cestami in telefonom, to je napredek, ki ga nam ni mogla (hotela) dati nobena družbena ureditev!

Med tistimi, ki so znali kmetu odtegnjen denar obrniti za širše potrebe svojega domačega kraja, je tudi GG Slovenj Gradec. Še več! V tem pogledu nosi celo zastavo med vsemi Gozdnimi gospodarstvi, ki jih je v Sloveniji 14. V koroški regiji, ki jo pokriva GG Slovenj Gradec, je zgrajenih 1700 km gozdnokamionskih cest, pri tem niso vštete gozdne vlake, ki jih ni malo. Kam bi prišli, če bi vse te ceste potegnili v eno črto!

Največji del v tej ogromni naložbi predstavlja kmetov denar, ki je bil koristno in pametno kanaliziran le s pomočjo dobre, sistemske organiziranosti, ki jo je vodila strokovna gozdarska služba. »Cest nam niso zgradili gozdarji, te so narejene iz našega, kmetovega denarja«, čujemo večkrat očitke. Te resnice ne oporekajo niti gozdarji sami, resnica pa je tudi, da bi bilo brez dobre organiziranosti na področju cest narejenega zelo malo, pa še tisto več ali manj nenačrtno, stihijsko. Del denarja, ki so ga nam odtegovali pri prodaji lesa, katerega smo večkrat težko pogrešali, se nam zdaj bogato obrestuje!

Z novim zakonom o gozdovih bi radi nekateri podrli vse živo, kar zdaj okrog gozdarstva obstaja. Takšna zaletavost ni nikakor na mestu! Stvar je treba jemati objektivno in presoditi, iz kakšnega vzroka so nepravilnosti nastajale? Marsikaj je nujno potrebno spremeniti, dopolniti, vpeljati, popraviti, kar pa je po-

zitivnega, je treba zapisati tudi v novi zakon!

Ni dvoma, da so se tudi v gozdarski službi dogajale napake. Kot povsod. Na sejah CDS in pri TOK smo na to delegati večkrat opozarjali. Kritika je bila vselej ugodno sprejeta, podana pa je bila tudi obrazložitev o težavah v gozdarski službi, ki se v pretežni meri vrši na terenu. Zato je ta služba bolj izpostavljena očem javnosti, medtem ko so drugi kolektivi več ali manj zaprti za svojimi plankami.

V negativni luči je gozdarska služba tudi zaradi monopola pri trgovini z lesom. Pri tem se morajo gozdarji večkrat postaviti v vlogo policaja. Zakaj policaji na splošno niso priljubljeni? Zato, ker morajo po zakonu skrbeti za javni red in mir. Nobenega dvoma ni, da je tu in tam kateri gozdar tudi prekoratil svoja pooblastila, ali pa je bil preveč dosleden. Vse te neljube reči pa radi zdaj v času, ko se pripravlja nov zakon, vlačimo na dan, jih pogrevamo in prilivamo olja. Tudi v razmerah, ki jih bo odredil nov zakon, bržkone ne bo šlo vse gladko, brez napak in zapletljajev. Življenje je pač tako.

Pri reorganizaciji gospodarjenja z zasebnimi gozdovi obstaja nevarnost, da bodo naše ceste izgubile ne samo nosilca, ampak tudi vir sredstev za vzdrževanje. V tem slučaju bi postopoma izgubili to, kar smo si s pritrgovanjem zgradili! Drži, da pri cestah ne potrebujemo več novih gradenj, toda obstoječe ceste je treba vzdrževati, kar pa je povezano z velikimi stroški. Če tega ne bo, jih bo v kratkem času vzel hudič! Kaj? Za naše ceste nam šli skrbi občina! Dajte no mir, in si oglejte tiste gozdne ceste, ki jih je prevzela občina!

Očitno je, da znamo vse premalo ceniti to, kar smo si tako težko pridobili. Premalo cenimo to, kar smo zgradili z lastnim denarjem za sebe in za potrebe širše skupnosti! Do tega spoznanja bomo prav gotovo prišli šele takrat, ko bo nam to propadlo! Mnogi, ki si nov zakon predstavljajo vse naj naj, na vprašanje cest enostavno pozabljajo, kljub temu, da je od njih odvisno tudi naše intenzivno kmetovanje.

V dani situaciji, ko pričakujemo spremembe tudi v našem združništvu in gozdarstvu, zelo radi kritiziramo dosežanje del naših obeh stanovskih organizacij in mečemo vse v en koš: dobro in slabo, tako podcenjujemo vse, kar je bilo storjenega. S tem delamo veliko krivico tistim, ki so nam kot nosilci, organizatorji ali izvajalci pri obnovi in napredku naše vasi stali vedno zvesto ob strani! Tu lahko govorimo tudi o nesebičnosti, kajti ti dostikrat niso poznali samo osemurnega delavnika, zagovarjati so morali interese kmeta pri oblasti, ki nam ni bila naklonjena. Še več! Večkrat so morali prepričati celo nas kmete, ki nismo bili vselej sprejemljivi za napredne ideje?

Dosti je filozofiranja in za zaključek moji konkretni predlogi: ena zadruga za celo občino, združena z gozdarstvom,

državna sektorja kmetijstva in gozdarstva morata biti ločena, da odpade vsa-ka možnost prelivanja denarja.

Zadružna trgovina mora biti za kmeta cenejša, kmetova beseda mora biti v za-drugi močnejša!
Gozdarstvo

Brez strokovne službe ne bo šlo, pa četudi je še tako nezaželjena, zagoto-vljen mora biti vir sredstev za vrževanje cest. Prosta, vendar dobro organizirana prodaja lesa.

Mnogi se zelo veselijo proste prodaje lesa, ki pa je lahko za kmeta past. Priva-tni prekupčevalci se bodo pojavili kot

gobe po dežju! Kaj so bili nekdanj priva-tni lesni trgovci, mi je znano zato, ker sem že toliko star. To je moja opredeli-tev glede reorganizacije zadružništva in gozdarstva, ki jo bom zagovarjal po-vsod, tudi v razpravi pred sprejemom zakonov v Skupščini Slovenije.

Ajnžik

GOSPODARJENJE

SLOVENJEGRAŠKI KMETIJCI IN GOZDARJI O BODOČI ORGANIZACIJI

Pretekli mesec so za skupno mizo sedli predstavniki regijske gozdarske in kmetijske organizacije ter predstavniki kmetov iz slove-njegraškega območja.

Pogovarjali so se o bodoči organizaciji kmetijstva in gozdarstva. Eden glavnih zaključkov je bil: skupna kmetijsko-gozdarska zadruga za območje občine Slovenj Gradec.

Že iz ovodnih besed direktorjev gozdarstva in kmetijstva je bilo mogoče razbrati, da želi-ta obe dejavnosti takšno organizacijo, ki bo čim bolj zadovoljila potrebe kmetov. Težko je sicer nekaj načrtovati brez zakonskih os-nov, vendar pa so za gozdarstvo že izdelane teze, ki nakazujejo osnovne konture bodoče organizacije. Strokovna dela do vključno od-kazila v privatnih gozdovih naj bi tudi v bo-doče opravljali gozdarji, verjetno tudi načrto-vanje gozdnih cest, za ostala dela kot so seč-nja, izvedba gojitvenih del in investicij, iz-gradnja gozdnih cest in vlak ter letno in zim-sko vzdrževanje gozdnih cest in seveda pro-met z lesom, ki bo z novo zakonodajo sproš-

čen, pa je prepuščeno iniciativi sedanjih to-kov in zadrug, da se na novo organizirajo. Še vedno pa ni dorečeno področje zbiranja de-narja za te namene.

Nekoliko več osnov za načrtovanje bodoče organizacije imajo kmetijci, saj jih zvezni zakon o zadružništvu že zavezuje, da nekaj na-redijo. Prenova pospeševalne in selekcijske službe mora biti opravljena do 1. 1. 1991 leta. Seleksijska služba se bo organizirala v zavod, pospeševalna služba pa bo dobila javni značaj in bo imela samo funkcijo svetovanja, poslovnost funkcijo pa bo imela bodoča zadruga. Iz delovne skupnosti se bo izločila tudi HKS.

V koroški regiji naj bi se formirale tri za-druge: na Ravnah, v Dravogradu in v Slovenj Gradcu. Podrobno in dokončno bo potrebno opredeliti zadružno lastnino in razčistiti dile-me v deležih in jamstvih (prispevkah članov, ki so solastniki zadrug).

Kmetje so jasno povedali, da želijo učin-kovito zadrugo, v kateri bodo najbolje zago-tavljali svoje interese. Mora biti cenejša od

sedanjih organizacij. Z družbeno oziroma dr-žavno zadrugo ne želijo več skupnosti, v okviru svoje zadrug pa bodo imeli trgovino. V fazi organiziranja zadrug, pa tudi pozneje želijo imeti tudi vpliv na zaposlovanje ljudi v zadrugah.

Kmetje se tudi zavedajo, da je njihov polo-žaj tukaj na Koroškem nekoliko drugačen, kot pa je položaj kmetov v večini drugih de-lov Slovenije. Gozd jim je vir dohodka, zato je za njih infrastruktura še toliko bolj po-membna. Pri načrtovanju nove organizacije bo treba predvideti tudi vire financiranja in-frakture od drugod, morda od družbeno političnih skupnosti ali države.

Mnenje o potrebi strokovne službe tudi v privatnih gozdovih je bilo enotno, vendar pa je »padel« tudi predlog, naj to službo finan-cira državni proračun. Sejo so zaključili še z enim sklepom, da bodo tudi gozdarji pripra-vili predlog predvidenih del in potrebnega števila zaposlenih za opredeljena dela.

Ida ROBNIK

TUJI GOZDARJI PRI NAS

V okviru jesenskega mednarodnega lesnega sejma v Celovcu je bil tudi letos mednarodni simpozij gozdarstva in lesnega gospodarstva. Terenski del simpozija je bil organiziran 14. septembra v gozdovih slovenjegraškega gozdno gospodarskega območja. Naši gozdovi niso izbrani naključno, ampak dobro premišljeno, kot primer načrtnega, dolgoročnega sonaravnega gospodarjenja z gozdovi z nadpov-prečnimi pozitivnimi učinki.

Skoraj tristo strokovnjakov iz zahodne in vzhodne Evrope je nemoteno prestopilo mejo na Holmecu ob 8.30 uri. Vodstvo so prevzeli naši vodilni delavci in ek-skurzijo organizirali v treh skupinah: v Radljah, v Mislinji in v Črni.

Spremljala sem črnjanski del programa.

Na Cvelberjevem travniku je Andrej Šertel gostom prikazal posledice onesna-ženja ozračja na gozdovih v okolici Črne. Iz vprašanj, ki so jih zastavljali pred-vsem avstrijski gozdarji, smo sklepali, da dokaj dobro poznajo te naše razmere.

Pot so nadaljevali po dolini Bistre v Fekovo. Doživeli so prisrčen sprejem pri kmetu Knezu, ki jih je pogostil s »flancati«, domačim žganjem in kavo.

Pred vstopom v njegov gozd je direktor GG Slovenj Gradec Hubert Dolinšek predstavil naše območje in gospodarjenje z gozdovi ter odnose z zasebnimi lastni-ki. Povedal je tudi, da je Fekovo reprezentančna površina 5,20 ha gozda, kjer škodljivih vplivov skoraj ni, pogoji za razvoj in rast pa so tukaj idealni. Popolnost sestojev in veličina dreves jih je tako prevzela, da so govorili šepetaje in stopali skozi gozd, kot bi šli skozi mogočno katedralo.

Zaključek v hotelu Planinka v Črni smo izkoristili še za predstavitev naše na-rodne pesmi z oktetom Lesna. V pogovorih ob mizah pa je bilo slišati priznanja našim strokovnim delavcem, ki nekatere, med njimi našega direktorja Huberta Dolinška, dr. Dušana Mlinška in dr. Šolarja cenijo in poznajo kot strokovnjake svetovnega merila tudi drugod po svetu.

Ida ROBNIK

Direktor GG Slovenj Gradec Hubert Dolinšek je goste seznanil o go-spodarjenju z gozdovi na območju GG Slovenj Gradec

Andrej Šertel je prikazal ogroženost naših gozdov z besedo, sliko, kret-njami in vidnimi posledicami na Tebru, ki so ga v lepem jutru gostje le-po videli s Cvelberjevega travnika

II. INTERDISCIPLINARNO GOZDNO OMIZJE

Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo je v sodelovanju s slovenjegraškimi gozdarji organizirala II. interdisciplinarno gozdno omizje 21. septembra letos na Pohorju. Željo za to srečanje so izrazili udeleženci prvega podobnega omizja, ki je bilo lansko pomlad v Kočevskem gozdu. Med povabljenimi so bili vidni profesorji naravoslovnih ljubljanskih fakultet in predstavniki zavodov in ustanov, katerih delo je v tesni zvezi s procesi revitalizacije gozdov. Nekateri teh predstavnikov so tudi vidni politični delavci.

Namen srečanje je bilo sproščeno razmišljanje o naravi in njenih tvorbah, kot je gozd. Pohorske gozdove so izbrali zato, ker spadajo med najbolj denaturirane gozdove v Sloveniji. Te gozdove je v preteklosti prizadel industrijski način eksploatacije, v zadnjem času pa umirajo zaradi industrijske nesnage v ozračju.

Skupina je začela terenski del ogleda na Pirševem domu v Mislinji. Pot so nadaljevali po gozdni cesti do Kuneja, kjer jim je direktor GG Slovenj Gradec Hubert Dolinšek predstavil koroške gozdove, direktor tozda Mislinja svoj obrat, prof. dr. Dušan Mlinšek pa stoletne posledice uničevanja gozdov, naravno in umetno revitalizacijo gozda in učinek velikih površin gozda.

Z zahodnega Pohorja so se prepeljali na severno Pohorje v Hudi kot. Ogledali so si specifično poselitveno strukturo na Pohorju in se na Čaukovem dvorišču seznanili s celovitim gospodarjenjem kmetov. Ker je bil prisoten tudi minister za gozdarstvo prof. dr. Jože Osterc, je bilo največ vprašanj namenjeno bodočemu organiziranju zasebnega sektorja in mestu gozdarja v novih organizacijskih tvorbah.

Omizje so udeleženci zaključili na lovski koči v Hudem kotu.

I. ROBNIK

Prvi z desne je naš minister za gozdarstvo, prof. dr. Jože Osterc

Srečanje s slovenjegraškimi in mislinjskimi gozdarji na Pirševem domu

SREČALI SO SE AKTIVISTI OF

Srečanje aktivistov OF v Šmiklavžu

V Šmiklavžu pri Slovenj Gradcu so se srečali aktivisti Osvobodilne fronte šaleško-mislinjskega okrožja. Na srečanje je prišlo okoli 400 bivših aktivistov, katerim je spregovoril predsednik slovenske borčevske organizacije Ivan Dolničar.

Med drugim je poudaril, da bodo bivši borci v prihodnje morali zaščititi zgodovinski pomen NOB za slovensko samobitnost in državnost, saj o njem kroži več neresnic. Poudaril je tudi, da nekateri hočejo pripisati narodnoosvobodilni vojni značaj državljanske vojne pač z namenom, da bi tudi tisti, ki so sodelovali z okupatorjem ali okupatorsko vojsko proti NOB, dobili svojo legitimnost. Srečanje borcev, ki mu je bilo naklonjeno tudi lepo vreme, se je končalo pozno popoldne.

F. J.

GOZDARSTVO EVROPE PO 1992. LETU

21. mednarodni gozdarski simpozij v okviru celovškega lesnega sejma je obravnaval vprašanja, kako naj se gozdarstvo pripravi na vstop v širši evropski gospodarski prostor ter naloge in bremena, ki bodo odločale o bodočnosti gozdarstva.

Dr. Erhard FÜRST iz Dunaja je obravnaval v svojem referatu perspektive in možnosti avstrijskega gospodarstva z vidika priključitve Avstrije k skupnemu evropskemu trgu. Japonska ni dosegla svoj uspeh zaradi bogatih surovin in obilice energije, temveč zaradi socialne povezanosti (kohezije), zmožnosti prilagajanja novim razmeram in kreativnosti na gospodarskem področju.

Vsega tega Avstriji ne manjka, dodati pa bodo morali še fleksibilnost in mobilnost v razvoju gospodarstva. Evropski skupni trg po 1992. letu pomeni nastanek enotnega tržišča s 325 mio prebivalcev. Stroški proizvodnje se bodo znižali zaradi velikega povečanja proizvodnje enakih izdelkov in zaradi odprave mejnih formalnosti in kontrol. Intenziteta konkurence se bo povečala, velika podjetja bodo razpolagala z večjim raziskovalnim potencialom, s tem pa se bodo pospešile inovacije. Iz tega sledijo nižje stopnje inflacije in večji realni zaslužki. Gospodarska rast v 90. letih naj bi znašala 4,5–6 %, inflacija pa naj bi se znižala za okroglih 5 točk. Pri vsem tem bo največ pridobil potrošnik skupnega evropskega trga. Za avstrijsko gozdarstvo pa pomeni priključitev k skupnemu trgu višje cene za gozdne sortimente in več sredstev za vlaganja v gozdove.

Odpiranje vzhodnega trga odpira ogromen gospodarski potencial, kjer ima tudi avstrijsko gospodarstvo dobre možnosti za vključevanje. Gozdarstvo in lesarstvo bo pridobilo zaradi konkurenčne sposobnosti in zaradi bližine vzhodnemu trgu.

V skupnem efektu se kažejo za 90. leta dobre možnosti za celotno evropsko gospodarstvo in še posebej za avstrijsko.

Walter PURRER iz Gradca vidi v svojem referatu glavni problem bodočega gozdarstva pri pridelavi lesa, saj javnost v gozdu vedno bolj vidi pomen

vseh drugih funkcij gozda in vse manj lesnoproizvodno. Gozdarstvo ima pa kljub temu nalogo pridelati les in ga trgu ponuditi po svetovnih cenah. Pri tem do sedaj za neproizvodne funkcije gozda nihče ni prispeval. Naloga gozdarjev je, da tudi v bodoče poiščejo sintezo za vrednotenje vseh funkcij gozda. Zaupanje vliva dosežanje uspešno gospodarjenje s privatnim gozdom Avstrije. Vse kar se dogaja v gozdu pa je pred očmi javnosti. Gozdarstvo mora zato za svoje ukrepe pridobiti naklonjenost in zaupanje te javnosti. To pa gotovo ne bo mogoče s šablonami in goloseki.

Zmanjševanje stroškov ne sme biti edini princip gozdnega gospodarstva. EGS uvaža 50 % potrebnega lesa, zato se na avstrijskem lesnem trgu konkurenca ne bo bistveno povečala. Avtor opozarja na večje upoštevanje in usklajevanje lokalnih interesov in na nadaljnji razvoj varstva okolja.

Za vzhodno evropske države pa meni, da še nekaj časa ne bodo dobavljale lesa na zahodni trg, ker bo zaradi oživiljene

gospodarske rasti les ostal na domačem tržišču.

Avstrijsko gozdarstvo je uspešno gospodarilo po načelu trajnosti in doseglo zavidljive uspehe. Dobro gospodarjene in negovane gozdove pa bi sedaj želeli mnogokje prevzeti varstveniki narave in jih prepustiti naravnemu razvoju.

Širši gospodarski prostor prinaša s seboj tudi nazaželjene impulze. Vplivom, ki nam lahko povzročijo škodo, se moramo zato odločno upreti in gozdarske interese zavarovati. Čeprav kratkoročno ni vedno mogoče videti sprememb v gozdu, pa jih v daljšem časovnem obdobju ne moremo spregledati.

Zadnje gozdne inventure v Avstriji so pokazale pozitivni razvoj na področju gojenja, izkoriščanja ter gospodarjenja z gozdovi in pri ekoloških spoznanjih. Vse to pa nam daje optimizem še za bodočnost.

Hubert Dolinšek

LETNA SKUPŠČINA PRO SILVE SEPTEMBRA 1990

V Spodnji Saški v Zvezni republiki Nemčiji v območju Bad Gandersheima je bila 2. letna skupščina evropskega združenja gozdarjev za sonaravno gospodarjenje — PRO SILVA. Udeleženci letne skupščine smo si ogledali gozdove na območju gozdne uprave Staufenburg, s katerimi gospodarijo sonaravno že 50 let. Ogledali smo si uspehe tega dela in se prepričali tudi o ekonomski učinkovitosti sonaravnega gospodarjenja. Pokazali so nam sestoje, v katerih sekajo že od leta 1943 po 10 m³ na leto in ha, danes pa imajo tam še lesne zaloge preko 300 m³/ha.

Skupščina PRO SILVE je sprejela tudi nove člane, poslušala in sprejela poročila zastopnikov evropskih dežel o delovanju v preteklem letu, pregledala finančno poslovanje in se dogovorila o proračunu organizacije in načinu finansiranja v prihodnjem letu. Skupščina je sprejela tudi program dela za prihodnje

obdobje s posebnim poudarkom na snovanju združenj za sonaravno gospodarjenje v posameznih evropskih deželah. Govor je bil še o drugih organizacijskih vprašanjih, ki se nanašajo na delovanje organizacije.

Iz Slovenije so se skupščine udeležili: prof. Dušan Mlinšek, prof. Marjan Kotar, mag. Janez Pogačnik, Jernej Piškur iz Novega mesta, Milan Tretjak in Hubert Dolinšek iz Slovenj Gradca. Skupina je sprejela zadolžitve za slovensko gozdarstvo v prihodnjem obdobju. V Sloveniji bomo pripravili posamezne gozdne uprave kot vzorčne oz. učne objekte za obisk tistih gozdarskih strokovnjakov, ki se zanimajo za sonaravno gospodarjenje in v našem gozdu želijo videti primer uspešnega sonaravnega gospodarjenja, ki ga v Sloveniji prakticiramo že več kot 40 let.

Hubert Dolinšek

KAKO SI BOMO ZAGOTOVILI PRIHODNOST V RADLJAH

Nov družbeni in gospodarski sistem zahteva korenite spremembe tudi v naši dejavnosti. Med tem, ko čakamo na nov zakon o gozdarstvu, poskušamo prilagajati naše delo novim razmeram. Kako o tem razmišljajo in ukrepajo na TOZD Gozdarstvo Radlje sva govorila z direktorjem tozda Maksom SUŠKOM.

VIHARNIK: Za lažje razumevanje problematike nam najprej povejte, kakšna je sedanja organizacija tozda?

SUŠEK: Dejavnost našega tozda je v primerjavi z ostalimi tozdi v GG Slovenj Gradec, pa tudi v primerjavi z drugimi gozdnimi gospodarstvi v Sloveniji specifična. Poleg temeljne gozdarske dejavnosti imamo še gozdno drevsnico, ki je skupnega pomena za območje, odjemalci sadik pa so še: GG Celje, GG Maribor in GG Nazarje. Skladišče MELES, ki sicer tudi spada v ožjo gozdarsko dejavnost, smo pred leti zgradili za potrebe tozda in toka Radlje. Drugod imajo to dejavnost skoncentrirano za celotno območje, pri nas pa smo načrtovali drugače zaradi dislocirane lesne industrije. Poleg tega pa imamo še dejavnost predelave drobnega tehničnega lesa v tramiče.

Na takšen razvoj tozda je vplivalo več dejavnikov.

Za razvoj drevsnicarstva smo imeli najbolj primerne prostorske pogoje, kvalificirane kadre in določeno tradicijo. Dolgoročni cilji razvoja lesarstva in načrtovan lesno predelovalni kompleks so zahtevali določeno koncentracijo lesa z žago kapacitete 40.000 m³. Temu pa je sledila tudi potreba po mehaniziranem skladišču kapacitete 50.000 m³. Proizvodnja naših gozdov je lahko pokrivala te potrebe.

Razvoj predelave pa je bil zastavljen predvsem na osnovi spoznanj, da je možno zdravi drobni tehnični les (celuloza) boljše ovrednotiti. Prej smo veliko tega, nepredelanega lesa prodali na tržišča južnih republik, predvsem v Srbijo, Makedonijo, Vojvodino in Kosovo. Drugi dejavnik za razvoj predelave pa so bili pogoji dela, ki so se z razvojem mehanizacije za gozdarsko proizvodnjo zelo hitro spreminjali. Produktivnost se je naglo dvigovala. Vse to pa je vplivalo na višek 40 delavcev, ki smo jih vse zaposlili na liniji predelave.

V sklopu tozda imamo še dve organizacijski enoti: mehanično delavnico in kuhinjo.

S tako organizacijo smo dosegli primeren razvoj v gozdni proizvodnji, na tehnološkem področju, pri produktivnosti in na drugi strani popolno socialno varnost vseh zaposlenih.

VIHARNIK: Koliko vas je sedaj na obratu in kakšna je struktura zaposlenih?

SUŠEK: Trenutno nas je 134; od tega jih je 20 na predelavi, 9 na Melesu, 16 v drevsnici, 4 v mehanični delavnici in dva v kuhinji. 65 delavcev dela v direktni gozdni proizvodnji, 13 nas je v upravi, od tega smo samo štirje v pisarni, ostali pa opravljajo druga režijska dela v tozdu.

VIHARNIK: TOZD je s tako organizacijo in kadrovsko strukturo v preteklem obdobju kar dobro gospodaril. Sistemske spremembe, ki s seboj prinašajo nove zakonske predpise, pa narokujejo velike organizacijske spremembe. Kaj vse to pomeni za vaš TOZD?

SUŠEK: Vse te spremembe so usodno vplivale na nadaljnji razvoj tozda. Tu sta dva vpliva: spremembe v gospodarjenju z gozdovi v privatnem sektorju, predvsem v tistem delu, ki se nanaša na odkup lesa. TOK Gozdarstvo Radlje je glede na

pričakovane spremembe v imenu kmetov sprostil prodajo že v letošnjem letu. S tem je bil prekinjen ves dotok lesa iz privatnega sektorja za naš Meles. To pa pomeni 50 % zmanjšano proizvodnjo. Drugi vpliv je bil zakon o moratoriju, ki nas je prizadel tako, da smo morali prekiniti redno proizvodnjo na 25 % gozdnih površin. Tudi zaradi tega je bil dotok primerne lesa zmanjšan predvsem za predelavo. Posredi pa je še en dejavnik, ki zaenkrat še nima direktnega vpliva, posredno pa se njegov vpliv že čuti. To je denacionalizacija. Kako daleč bomo šli z denacionalizacijo, sedaj še ne vemo, bojimo pa se, da bo šlo tako daleč, da nam bo ostalo zelo malo gozdov. Ta negotovost pa trenutno vpliva na razpoloženje v kolektivu kot neke vrste Demoklejev meč, ker ne vemo, s kakimi osnovami lahko računamo pri nadaljnji organizaciji. Vse kar delamo, je v bistvu improvizacija. Vemo, da na privatni sektor ne moremo računati, pa tudi, da bo nekaj gozdov šlo v privatno lastništvo. Če izhajamo iz tega, lahko načrtujemo za naslednje leto proizvodnjo ca 21.750 m³ oz za 9.000 m³ manj od letošnjega plana in popolni izpad odkupa lesa od privatnega sektorja. Načrtujemo pa lahko enako proizvodnjo v gozdni drevsnici, kot bo letošnja.

Za naš kolektiv so te ugotovitve zelo tragične. Glede na to, da sem vso svojo delovno dobo preživel na tem območju in 30 let vodil obrat, lahko z zadovoljstvom ugotovim, da smo bili dober kolektiv, da smo delali kot srečna družina. Ne glede na okoliščine, v katerih smo pri nas delali, smo živeli brez večjih problemov. Ljudje so čutili in tudi imeli socialno var-

nost in s tem tudi pripadnost podjetju. To dokazuje tudi to, da ni bilo nobene fluktuacije. Kdor je prišel delat k nam, je ostal do upokojitve pri nas. V vseh 30 letih se spomnim samo enega primera, da je prišlo do prekinitve dela zaradi odpusta in še to je bilo zaradi nediscipline delavca.

Spremembe so prišle naenkrat in smo jih čutili, kot bi strela udarila v solidno gospodarsko poslopje. V tem novem času še te prisposodbe ne moremo več uporabljati. Če je kmet doživel katastrofo, smo mu vsi pomagali, da si je opomogel. Sedaj, ko je »strela« udarila v naš kolektiv, ne vidim koga, ki nam bi bil pripravljen pomagati. Izgleda, da so z novim sistemom prišle tudi nove vrednote, ki več veljajo, kot tridesetletno delo nekega kolektiva. To so čustva, ki jih doživljamo in dejstva.

Glede na vse to je sedaj naša prva skrb, da čimvečjemu številu zaposlenih zagotovimo nadaljnjo eksistenco do trenutka drastične reorganizacije. Trenutno se pogovarjamo s privatnikom o prevzemu proizvodnje predelave drobnega lesa. Tako bi zagotovili eksistenco dvajsetim delavcem. To načrtujemo že s 1. oktobrom. Kot sem že povedal, je oskrba s surovino za ta del predelave iz naše dosedanje proizvodnje in odkupa zmanjšana za ca 60 %. Zato ni možno organizirati rentabilne proizvodnje z obstoječo tehnologijo za 20 zaposlenih. Privatnik pa je specialist na področju predelave lesa in namerava

Direktor TOZD Gozdarstvo Radlje ing. Maks Sušek

razširiti programe predelave v smeri intenzivnejše zaposlitve ljudi pri manjših količinah lesa. Z garancijo zaposlitve 20 delavcev smo pripravljene vzpostaviti najemniški odnos za stavbo in zemljišče, tehnologijo pa prodati po lizing sistemu in tako omogočiti razvoj nove privatne firme. Mislimo, da s takim načinom rešujemo eksistenco sodelavcev z največjo mero dostojanstva.

Iščemo še druge možnosti v privatizaciji posameznih dejavnosti, približno 10 sodelavcev pa bomo rešili z upokojitvami — rednimi, invalidskimi in morda še s kakšnim dokupom let.

Iz tega se vidi, da gre za popolno preobrazbo.

Glede na to, da je pri nas velika gozdnatost, je bil vpliv gozdarjenja zelo močan tudi na vsa ostala področja življenja v

naši dolini. Znano je, da naša dosedanja država ni bila sposobna bistveno prispevati k razvoju infrastrukture našega hribovskega območja. Tako je ves razvoj cestnega omrežja, elektrifikacije, telefonije, stavb, skoraj v celoti financiral gozd. Ne glede na lastništvo je k razvoju veliko prispeval tudi družbeni sektor. Tako je sistemske zablode v veliki meri saniralo gozdarstvo samoiniciativno. Zato lahko trdimo, da je vsak m³, ki je bil iztrgan našemu gozdu, bil oplemeniten z veliko znanja in truda delavcev in kmetov v smislu smotrni, dolgoročno zastavljenih ciljev. Prepričan sem, da smo na našem območju glede na razmere, v katerih smo živeli po vojni in vse do danes ogromno naredili za razvoj območja in bistveno prispevali k temu, da se je kljub težavnim pogojem gospodarjenja razseljevanje podeželja že pred leti bistveno zaustavilo. Ob vsem tem so bile narejene tudi napake, ampak kdo jih ne dela, če dela.

Te uspehe so hodili k nam gledat gozdarji iz vse Evrope pa tudi iz drugih kontinentov. Obiskov je bilo vedno več. Postali smo že »meka« na strokovnem področju glede na dosežke v gozdarstvu. Za najrazvitejše države zahodne Evrope smo postali naravna učilnica v gospodarjenju z gozdovi. Če vse to drži, bi človek pričakoval spokojni konec delovnega obdobja, ker bi videl svoje uspehe. Pa kaj človeku pomaga uspeh, če mu strela uniči v eni nevihti vse.

Vsi, ki smo v tem sistemu ustvarjali in delali za golo plačo in nismo imeli prilike, da bi jo materializirali v neke trajne proizvodne ali finančne dejavnike in ki tudi sedaj nimamo kaj pričakovati iz preteklih lastniških virov, ker nismo dediči, ostajamo še naprej »Kalimeri«. Zaradi tega se nam dela krivica ravno tako, kot so jo leta 1945 občutili razlašeni lastniki.

Iz vsega tega se vidi, da so problemi te preobrazbe zelo komplicirani in upam, da bo še imela določene vplive socialna poanta pri razreševanju vseh na novo nastalih problemov.

Ida ROBNIK

Smo v težavah?

Oktober, mesec izobilja, ko kmetje pospravljajo obilne pridelke in hvalijo letino, se mi s strahom oziramo po tabelah, ki prikazujejo osem-mesečno poslovanje. Zastrahujoč je rezultat zadnjih dveh poletnih mesecev, ko smo prigospodarili kar 8.272.000 din izgube. Glavni vzrok temu je nedosežen količnik obseg proizvodnje in neopravljene storitve.

delež kar 19,2 % delež vsen stroškov. Posledica znižanja količin je tudi neugodna struktura zaposlenih. Naenkrat imamo preveč izobraženih delavcev.

Tukaj bi logiko težko našli. Vedno smo ugotavljali, da imamo v primerjavi z zahodno Evropo manjši % visoko strokovno izobraženih ljudi.

Že ob sprejemu letnega plana, ko smo znižali obseg sečenj za 6 %, smo ugotovili, da nas je preveč. Ko smo presenečeni sprejeli dejstvo o moratoriju, smo vedeli še bolj, da to pomeni še dodatno zmanjšanje števila zaposlenih. Sedaj ob pregledu rezultatov ponovno ugotavljamo, da bi bili z manjšim številom ljudi rezultati bistveno drugačni, saj je osebni dohod

Pa bi kdo rekel, da jih je treba prerazporediti. Kam le bomo prerazporejali gozdarje, ko je njihov poklic tako specifičen, da ne morejo delati kje drugje, kot v gozdu.

Pa pustimo zdaj to, v jesenskih dneh nas bo še bolela glava zaradi nas samih. Na rezultat so negativno vplivali tudi večji materialni stroški medtem ko so cene naših sor-

timentov že od januarja skoraj na isti višini.

V privatnem sektorju se poleg naštetih težav pojavljajo še druga vprašanja. Kljub temu, da novi zakonski predpisi še niso sprejeti, se na podeželju že odvija prosta prodaja lesa. To razen v TOK Slovenj Gradec ni imelo bistvenega vpliva na rezultat.

Že v začetku septembra se kaže večji dotok hlodovine iz privatnih gozdov.

Vzporedni dejavnosti TIS in CLS sta poleg GO Črna in GO Radlje v zadnjih dveh mesecih prigospodarili največ izgub. Dokaj dobro pa je kljub neugodnim razmeram v poletnih mesecih delal Gradbeni obrat in dosegel celo minimalni pozitivni poslovni izid. Najboljše je v obdobju

osmih mesecev posloval TOK Radlje, ki je dobesedno izvajal sprejete ukrepe (o zmanjšanju števila zaposlenih in prodaji lesa na kamionski cesti).

Posledica slabih rezultatov je slabša likvidnost podjetja.

V pričakovanju zime, ko po lepem poletju pričakujemo snežno odejo, se ob takšnih rezultatih sprašujemo, kje bomo vzeli denar za pluzenje. Tu bo najbrž moral nekdo pristaviti svoj delež. Mi pa moramo nemudoma pripraviti projekt nadaljnjega dela in pre zaposlovanja odvečnih delavcev ter na vse druge načine rešiti našo socialno varnost, sicer bomo po novem letu vsi brez dela.

Ida ROBNIK

Pred prvo popočitniško sejo Republiškega odbora sindikata gozdarstva se je sestala naša konferenca. Bistveni del razprave je potekal o osnutku Pravilnika o financiranju Svobodnih sindikatov Slovenije. Ob tem so naši člani ponovno ugotovili, da je bilo včlanjevanje v sindikat dejavnosti samo farsa za materialno krepitev Svobodnih sindikatov in s tem tudi podpora njihove razvejane teritorialne organiziranosti.

zato so člani naše konference ponovno predlagali, da bi bili organizirani samo v okviru panoge. Prizadevati bi si morali pridobiti čim več članov. Tako bi bili močnejši, razpolagali bi z večjimi sredstvi, imeli pa bi lahko zaposlenega svojega profesionalnega delavca.

V nadaljevanju je konferenca razpravljala o kolektivnih pogodbah. O osnutkih Kolektivne pogodbe za gozdarstvo bodo vodili razprave predsedniki sindikatov po temeljnih

je konferenco seznanila o težah za pripravo novega zakona o gozdovih ter o naših načrtih in programih za reševanje presežkov delavcev. Delegat iz Radelj je v zvezi s tem izrazil bojazen za 20 delavcev, ki naj bi že v oktobru začeli delati za privatnika na liniji predelave drobnega lesa. O vsem tem želijo imeti celovito informacijo do naslednje seje.

Kot vedno, tudi ta seja ni minila brez razprave o plačah in drugih osebnih prejemkih.

ŠE ENA KONFERENCA ORGANIZIRANOSTI SINDIKATA

Poleg drugih drobnih pripomb o osnutku Pravilnika o financiranju Svobodnih sindikatov so najbolj nesprejemljivi člani o deležu članarine, s katerim bi razpolagal Svobodni sindikat in člani o teritorialni organiziranosti sindikatov. Pravilnik predvideva 70% delež članarine v korist Svobodnih sindikatov, panogi pa bi ostalo samo 30%. Že na prejšnjih sejah so naši sindikalisti opozarjali na ta problem in sprejeli stališče, da bomo gozdarji financirali Svobodne sindikate samo v sorazmerju z opravljenim delom za nas. To v predlogu osnutka pravilnika ni bilo upoštevano,

organizacijah.

Sindikalisti so tudi ugotavljali, da po novi organiziranosti skupščin občin nimamo več povezave s temi organi. Predlagali so, da bi vsa gradiva, ki se nanašajo na problematiko gozdarstva in kmetijstva pred sejami skupščin obravnavali naš Odbor za gospodarske in splošne zadeve. Odbor pa naj svoje mnenje posreduje poslanca v občinskih skupščinah. Problematike v zvezi z našo dejavnostjo je veliko in pričakujemo, da bo v jesenskih dneh kar pogosto na dnevnih redih. Pavlina Areh, šefica ekonomsko finančnega sektorja

To je tudi razumljivo, saj je sindikat organizacija, ki naj ščiti tudi te delavčeve pravice. Nekateri so imeli nepreverjene informacije, da v primerjavi z drugimi GG v Sloveniji spet ne dosegamo plač, kot bi glede na naše razmere pričakovali. Strokovne službe bodo na naslednji seji seznanile članstvo o stanju plač v takšni primerjavi. Dobili pa so informacijo, da bo v mesecu oktobru izplačan drugi del regresa v višini 1.000,00 din neto po delavcu.

I. ROBNIK

V slovenjegraškem parku med bolnišnico in osnovno šolo je sredi julija izruval vihar stoletno smreko in smer njenega padca naciljal zelo »strokovno«. Poškodoval ni nobene bližnje stavbe in nobenega spomenika. Podrto drevo je razžagal Branko TEMNIKAR.

Foto: Alojz KLEMENŠEK

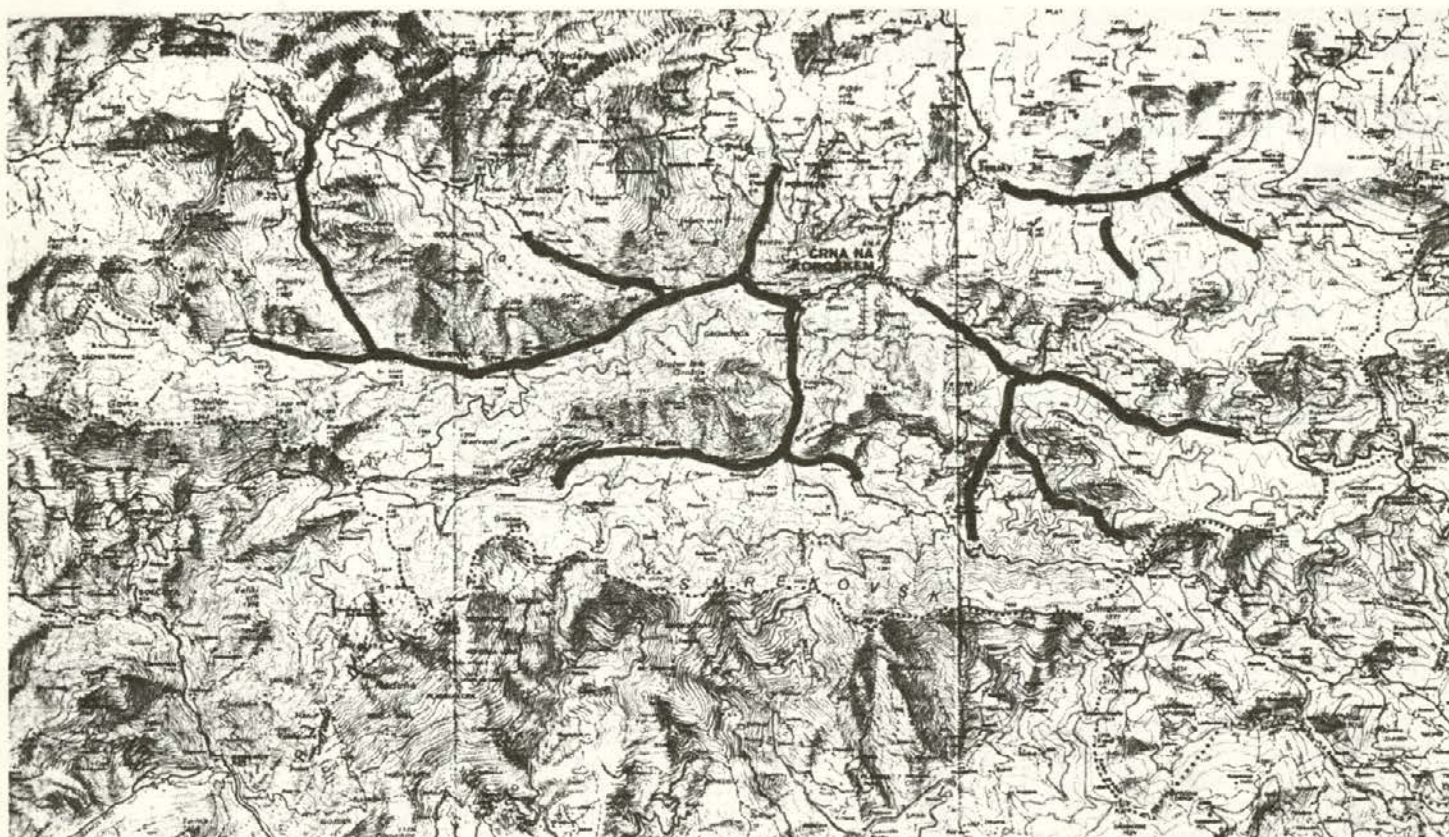
Zgorelo gospodarsko poslopje

V četrtek, 20. septembra je kmetu Ferdinandu Marhatu iz Brd pri Slovenj Gradcu požar uničil gospodarsko poslopje. V požaru je zgorel ves letošnji pridelek krme in številni kmetijski stroji in orodje. Da bi kmetu Marhatu kar najbolj omilili nesrečo, so iz občinskih proračunskih rezerv nakazali stotisoč dinarjev, TOK je obljubil 50.000 dinarjev, Koroška kmetijska zadruga TZO Ledina pa bo v vrednosti 50 tisočakov priskrbelo krmo za živino, pri krajevni skupnosti Šmartno so obljubili pomoč pri obnovi gospodarskega poslopja.

F. J.

Uničeno gospodarsko poslopje pri kmetu Ferdinandu Marhatu na Brdah

Male hidroelektrarne na področju Meže

Čas v katerem živimo, postavlja pred človeštvo vprašanja, ki jih z zamahom roke ni mogoče rešiti. Voda, zrak, energija, hrana so z družbenimi spremembami značilnost današnjega dne. Tudi nam, ki živimo v zeleni Sloveniji z ničemer ni prizaneslo. Ubadamo se z onesnaženim zrakom, umazanimi vodami, energetske krizo in tudi ostali problemi nam niso neznan.

Za vsaj delno ublažitev pomanjkanja energije je občina Ravne naročila izdelavo študije izgradnje malih HE na področju Meže. Študijo je izdelal Inženirski biro ELEKTROPROJEKT Ljubljana, leta 1984.

Iz elaborata »Idejna zasnova malih HE na reki Meži« povzemam nekaj uvodnih ugotovitev:

Pri lokaciji 100 malih HE za potrebe SLO v Sloveniji ni bilo upoštevano porečje Meže. Na podlagi razgovorov predstavnikov SO Ravne in projektanta IBE je bilo dogovorjeno, da naj IBE izdela študijo o lokaciji malih HE na področju občine Ravne, ki naj da vpogled o možnostih hidroenergetske izrabe Meže s pritoki.

Pri zasnovi HE so upoštevane hidrološke, topografske in krajinske karakteristike povodja, vendar je področje večjih naselij (Črna, Mežica, Prevalje, Ravne) iz energetske izrabe izključeno, ker naj vsaj v teh naseljih ostane ohranjen današnji, živi videz vodotoka.

Smatra se, da so objekti moči nad 100 kW širšega družbenega pomena in zato v pristojnosti ustreznih organov, da pa lahko objekte z manjšo močjo gradijo tudi individualni koristniki, npr. kmetje, obrtniki, zadrage, gostinski obrati, šole, itd. Načelno naj bi se, v kolikor bo osnova sprejeta — ne dovolila gradnja manjših objektov znotraj območja predvidenih večjih; odprta pa je pot, da se več individualnih koristnikov združi in zgradi en večji, v osnovi predvideni objekt, namesto več manjših.

Zasnova predvideva 54 malih HE v porečju Meže s skupno močjo ca 9 kW in letno proizvodnjo ca 53 milijonov kWh. Pri tem ni upoštevana obratujoča rudniška centrala v Žerjavu z močjo ca 4 mW in letno proizvodnjo okoli 20 milijonov kWh.

V zasnovi niso predvidene lokacije mikroelektrarn, torej takih, katerih moč ne presega 5–20 kW. Takih objektov je mogoče zgraditi v porečju Meže na desetine izven lokacij MHE, ki so tu prikazane. Njih izgradnja pripada izrazito individualnim majhnim koristnikom: električne energije.

Iz prilog v elaboratu je razvidno, da je mogoča izgradnja 22 MHE na reki Meži od Žerjava do izliva v Mislinjo

Ostalih, 31 z močjo nad 20 kW pa na Meži nad Črno in njenih pritokih. Za realizacijo teh 32 MHE bi bilo potrebno zgraditi 46 km viskotlačnih cevovodov, odgovarjajoče število zajetij in strojnic.

Kot nestrokovnjak tehničnim podatkom o energetske moči koroških potokov verjamem. Prav tako se strinjam z ugotovitvijo, da je mogoče zgraditi še nekaj deset MEH na potokih, ki v elaboratu niso zajeti. (Nekaj jih že obratuje, nekaj jih je pa še v gradnji).

Težko pa ocenjujemo posledice, ki bodo nastale, v kolikor bo prišlo do načrtovanih gradenj.

Mnenja smo, da je elaborat potrebno dopolniti s strokovnimi ocenami vseh, ki o vodah kaj vedo in jim ni vseeno, kako bo izgledala Koroška po izgradnji vsega načrtovanega.

Janez KOZELJ

Jesensko opravilo, foto M. Kavnik

LETOVANJE GOZDARJEV

LETOVANJE OD 19. 6. DO 17. 9. 1990

S tabelo vam tudi letos prikazujemo, kako so gozdarji koristili penzione, hišice in kontejnerje po temeljnih organizacijah. Nekaj je bilo tudi tujih gostov.

Kljub bojazni nekaterih, da letos počitniške zmogljivosti zaradi cen in pomanjkanja denarja ne bodo v celoti zasedene, so bile kapacitete zasedene.

FILIP JAKOV

Na sezono smo se dobro pripravili. Najprej smo vse sobe prebelili. V treh sobah smo zamenjali staro in dotrajano pohištvo z novim, prijetnejšim. Nabavili smo deset pomožnih postelj, ki so pri nekaterih gostih povzročile nezadovoljstvo, nam pa veliko pomagale pri nameščanju gostov, predvsem otrok in izletnikov.

Nabavili smo tudi nekaj novih športnih rekvizitov in igral za otroke, da bi gostje preživeli svoj dopust čim bolj aktivno.

Poskrbeli smo tudi, da so si gostje tešili željo za lahkim pivom in štajerskim vinom in pijačo smo že pred pričetkom sezone dostavili v Filip Jakov. Za vse to ima največ zasluga predsednik komisije za rekreacijo in počitniške domove Hinko Andrejč.

Da so bili gostje v Filip Jakovu zadovoljni, pa se moramo zahvaliti predvsem kolektivu, ki je skrbel za red in dobro počutje. To sta bila tudi letos zakonca Zdovec, kuharja Simon in Jože, naša hišnica in strežnica Mirjana, že poznani sestri Komerički in še dekleta Urška, Mateja, Lidija, Anka, Vlasta, Veronika.

Letos so v Filip Jakovu organizirano letovali s svojimi družinami delavci gozdarstva Mislinja — 10 dni in delavci gozdarstva Slovenj Gradec — 7 dni. Z malo prilagajanja drugih delavcev nam je uspelo organizirati tudi tako skupno letovanje.

BERNARDIN

V Bernardinu smo letovali tako, kot je bilo z njimi dogovorjeno s pogodbo. V sezoni so nam na razpolago štiri sobe, izven sezone pa dve sobi, to je skupaj dvajset postelj, ki so bile več kot polno zasedene. Prijazno osebje v Bernardinu nam je pripravljeno ustreči skoraj v vseh naših željah, zato jih lahko upravičeno pohvalimo. Ne moremo pa biti zadovoljni z obnašanjem nekaterih naših delavcev, ki so v Portorožu letovali, saj se niso držali terminov na napotnicah in so si, ne da bi kogarkoli obvestili, letovanje krojili po svoje.

SELCE

V Selcah imamo dve hišici. Hišica št. 3 stoji ob obali, a žal, vseh, ki bi želeli, ni bilo mogoče namestiti vanjo, zato so se tisti, ki so zbrali manj točk morali zadovoljiti s hišico št. 6, ki je od obale oddaljena ca 100 do 200 m in bolj stisnjena med druge hiše. Zaradi tega je nekaj delavcev letovanje v Selcah odpovedalo.

Hrana v Selcah je leta letos organizirana drugače, le dva obilnejša obroka. Pripomb na hrano ni bilo.

T O Z D	FILIP JAKOV - 10 dni				FILIP JAKOV - 14 dni				FILIP JAKOV - 7 dni			
	osebje	osebje	penzion	polov.	osebje	osebje	penzion	polov.	osebje	osebje	penzion	polov.
GOZDARSTVO MISLINJA	39	8	390	80	3	1	42	14	3	2	21	14
GOZDARSTVO SLOVENJ GRADec	2		20						32	12	224	84
GOZDARSTVO ČRNA	20	4	190	40								
GOZDARSTVO RADLJE	5	1	50	10								
TOK GOZDARSTVO SLOVENJ GRADec	4	2	40	20	2	2	28	28				
TOK GOZDARSTVO DRAVOGRAD	3	1	30	10								
TOK GOZDARSTVO RAVNE	8	4	80	40	2	1	24	12				
TOK RADLJE	1	1	1	1								
CLJ OTIŠKI VRH	5	2	50	20								
TRANSPORT IN SERVISI PANEČE	46	8	460	80								
GRADNJE SLOVENJ GRADec	13	2	130	20								
DOSS	25	7	250	70	8	3	112	42	13	5	91	35
KOOPERANTI	7	3	70	30								
UPKOJENCI	2		20									
TUJI	33	6	330	60								
skupaj:	212	48	2120	480	15	7	206	96	80	10	315	133

TUJD Gozdarstvo Črna je organiziralo dvodnevni izlet v Filip Jakov. Izleta se je udeležilo 75 delavcev, 40 delavcev je v celoti koristilo uslug doma, 28 delavcev in dva šoferja pa je prenočilo v sobah Leone in pri zasebnikih, hranili pa so se v domu. Skupaj so koristili 156 sajtrkov in večerij ter 243 kosil.

TOK Gozdarstvo Radlje je za svoje letete kooperante organiziral 4-dnevni izlet v Filip Jakov. Od skupno 105 udeležencev izleta jih je 50 v celoti koristilo uslug doma, 55 pa jih je prepal pri zasebnikih in so se le hranili v domu. Skupno so imeli 420 sajtrkov, kosil in večerij.

Samo hrano v Filip Jakovu je koristilo še 9 tujih gostov, kar pomeni dodatnih 90 sajtrkov, kosil in večerij.

Apartmaji so bili po sezoni zasedeni skupno 16 dni.

KONTEJNERJI V POREČU IN HIŠICA V ČATEŽU

V Lanterni pri Poreču, kjer imamo dva bivalna kontejnerja in v Čateških toplicah, kjer imamo eno hišico, smo letovali kot prejšnja leta. Nekateri delavci, ki tu letujejo, še vedno nimajo pravega odnosa do družbene lastni-

ne. Zaradi tega veliko drobnega inventarja manjka, čeprav se vse ne da razbiti.

Tako smo zaključili letovanje v Filip Jakovu, Selcah in Lanterni pri Poreču. Še naprej pa vas vabimo, da letujete v Čateških toplicah in v hotelu Bernardin v Portorožu.

Marijana LAHOVNIK

LETOVANJE OD 19. 6. DO 17. 9. 1990

T O Z D	PORTOROŽ				ČATEŽ		SELCA		LANTERNA	
	osebje	osebje	penzion	polov.	osebje	dni	osebje	dni	osebje	dni
GOZDARSTVO MISLINJA									5	10
GOZDARSTVO SLOVENJ GRADec									4	10
GOZDARSTVO ČRNA	2		20		10	14				
GOZDARSTVO RADLJE	9	2	90	20					11	30
TOK GOZDARSTVO SLOVENJ GRADec										
TOK GOZDARSTVO DRAVOGRAD							5	10		
TOK GOZDARSTVO RAVNE	4	2	40	20	4	7			4	10
TOK GOZDARSTVO RADLJE	2	2	20	20						
CLJ OTIŠKI VRH					3	7				
TRANSPORT IN SERVISI PANEČE	7	1	70	10	6	14	8	20	8	20
GRADNJE SLOVENJ GRADec	2	1	20	10			4	20		
DOSS	29	10	283	97	6	14	12	40	3	14
KOOPERANTI	9	3	90	30	4	7	7	20		
UPKOJENCI	8	2	74	14			2	10		
TUJI	7		58		3	7	8	20	11	23
skupaj:	79	23	765	221	36	70	46	140	46	117

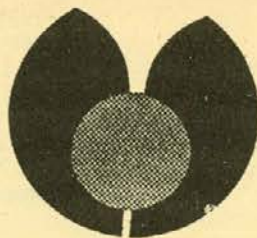
VETERANI PRI PIRŠEVEM DOMU

V počastitev 25-letnice občinske lige v malem nogometu so se srečali nogometaši, veterani, pri Pirševem domu nad Mislinjo. Sodelovali so nogometaši Mislinje, Tolstega vrha, Šmiklavža, Šmartna in Doliča. Zmagala je ekipa Šmartna, pred Doličem in Tolstim vrhom (na sliki).

F. J.

KOROŠKA KMETIJSKA
ZADRUGA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC
KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC

PRILOGA

ZA KMETIJSTVO

LETO VIII — ŠTEVILKA 10

OKTOBER 1990

POŠTNINA PLAČANA

PRILOGA ZA KMETIJSTVO izhaja mesečno. Prilogo izdaja KKZ Slovenj Gradec in KZ HKS Slovenj Gradec in je sestavni del Viharnika.

Ureja uredniški odbor. Glavna urednika Rok Gorenšek in Jože Krevh.

Naslov: KKZ Slovenj Gradec, Celjska cesta 7, Uredništvo priloge za kmetijstvo, telefon (0602) 42-341

Tisk: GZP Mariborski tisk, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.

Reorganizacija zadruga

KAKO DALEČ SMO?

Uvodne misli

Preobrazbi naše družbe in gospodarskih subjektov moramo slediti tudi v zadružništvu, smo ugotovili že v letu 1988 ob sprejetju Zakona o podjetjih. Prve formalne sklepe, najbrž ne dovolj vsebinsko oblikovane, ki so bili sprejeti kot varovalen mehanizem za nadaljnjo začasno delovanje in ohranitev organizacijske oblike sedanje Koroške kmetijske zadruga, so samoupravni organi sprejeli že v decembru 1988.

Izoblikovanih mnenj in stališč o bodoči obliki zadruga je bilo v letu 1989 več kot dovolj. O tem smo vas obveščali tudi v našem glasilu, nazadnje v marcu 1990.

17. januarja 1990 je Skupščina SFRJ sprejela Zakon o drugih. Ta zakon v predhodnih in končnih določbah nalaga zadružnim organizacijam, da se do konca leta 1990 organizirajo in uskladijo svoje samoupravne akte s tem zakonom. Za izvedbo določil tega zakona se je 25. aprila 1990 sestal centralni zadružni svet Koroške kmetijske zadruga in sprejel naslednje sklepe:

1. Koroška kmetijska zadruga se razdruži oz. razdeli tako, da bi se sedanje TZO organizirale v samostojne kmetijsko-gozdarske zadruga in sicer ena za celotno občino. V TZO TRATA in TZO LEDINA obstaja možnost, da se poleg zadruga organizira še družbeno podjetje. TOZD MESNINA se organizira kot

družbeno podjetje, delniška družba, kjer se kot delničarji pojavljajo na podlagi vloženih oz. priznanih sredstev tudi novo ustanovljene zadruga;

2. sprejme se terminski plan za izvedbo reorganizacije;

3. pri statusnih spremembah se v posameznih temeljnih organizacijah imenujejo komisije za pripravo nove organiziranosti;

4. po opravljenih zbiorih kmetov in delavcev organi upravljanja izoblikujejo dokončne predloge za osebno izjavljanje.

Trenutne aktivnosti

Glede na sprejete sklepe centralnega zadružnega sveta so se sestale posamezne komisije za pripravo nove organiziranosti v TZO in TOZD in sprejele naslednje teze in stališča:

TZO LEDINA

Predlaga se ustanovitev kmetijsko-gozdarske zadruga z dejavnostjo trgovine, odkupa, kooperacije in transporta. Lastna kmetijska proizvodnja v okviru zadruga bi se organizirala kot zadružno podjetje, ki se obračunsko povsem loči od zadruga in posluje na lastnem obračunu, premoženje tega podjetja je še vedno zadružno.

Uprava zadruga bi opravljala zadeve skupnega pomena tako za zadruga kot zadružno podjetje. Posli skupnega pomena bi bili: komerciala, finančno-računovodski servis, pravne in splošne zadeve, varstvo pri delu, strokovna opravila urejanja kmetijskih zemljišč, investicije in razvoj.

Znotraj kmetijsko-gozdarske zadruga in zadružnega podjetja se formirajo obračunske oz. delovne enote.

Pospeševalna in selekcijska služba se izloči iz zadruga in posluje v okviru ŽVZ Celje.

Upravljanje v zadrugi poteka neposredno na zbiorih zadružnikov po potrebi, najmanj pa enkrat letno. V zadrugi se izvoli še skupščina zadruga, upravni odbor in nadzorni odbor. Pri delovnih enotah se oblikujejo zadružni odbori.

Za zadružnike štejejo kmetje in delavci, ki vplačajo delež in jamčijo za poslovne rizike (izgubo). Predlog višine deleža je 5.000,00 din in je vplačljiv v roku 1 leta. Za člane se predlaga tudi popust v trgovinah zadruga in njihovo poslovanje z zadruga na podlagi obračunskih knjižic. Nadalje bi se naj v zadrugi registracija razširila za grosistično trgovino za oskrbo svojih trgovin.

TZO TRATA

Glede na 30-letne želje in zahteve večine kmetov, da o svojih gospodarskih zadevah razpravljajo in odločajo v eni zadružni organizaciji, se predlaga ustanovitev kmetijsko-gozdarske zadruga. Ta zadruga pokriva celotno območje občine Ravne na Koroškem. Dejavnost KGZ Prevalje:

- odkup in prodaja kmetijskih proizvodov;
- odkup in prodaja gozdarskih proizvodov;

Jesensko opravilo, foto M. Kavnik

- predelava kmetijskih proizvodov (manjše sirarne, mlekarne, klavnice itd.);
- predelava in razrez lesa;
- trgovina za oskrbo kmetijske, gozdarske dejavnosti in drugo.

Glede na to, da je v sedanji TZO »Trata« vključeno tudi družbeno premoženje, predlagajo, da se iz tega dela ustanovi družbeno podjetje kmetijstvo, d. d., ki bi imelo naslednje dejavnosti:

- kmetijska proizvodnja — farme;
- gozdarska proizvodnja;
- trgovina;
- poslovna kooperacija (vzreja plemenskih telic, odkup kmetijskih in gozdarskih proizvodov).

TZO ODOR

V TZO ODOR je predlog, da se sedanja TZO v celoti organizira v kmetijsko-gozdarsko zadrugo. Ob dani sprostitev oz. liberalizaciji dejavnosti je potrebno čim bolj razširiti dejavnost in sicer na področje, kjer je prisotna čim večja poslovna uspešnost.

TOZD MESNINA

TOZD MESNINA se organizira kot družbeno podjetje, delniška družba, kar pa bo le začasna oblika, saj je potrebno dobiti titularja družbene lastnine. Končna oblika organiziranosti bo po sedanji zakonodaji verjetno podjetje v mešani lastnini. Pri reorganizaciji TOZD »Mesnina« se sedanjim TZO prizna lastnost delničarja na podlagi vloženih sredstev v izgradnjo klavnine in pozneje obrata predelave in sicer na podlagi argumentirane dokumentacije.

Preokupacija MESNINE v novi obliki organiziranosti bo še nadalje skrb za redno in kvalitetno preskrbo s svežim mesom in mesnimi izdelki delavcev in prebivalcev koroške regije. Ob danih prirodnih pogojih koroške krajine, se bo težilo za intenzivnejši razvoj govedoreje, članom zadruga pa se bo zagotavljala možnost stalnega odkupa klavne živine.

Dileme

Na kratko smo opredelili aktivnosti za preobrazbo združništva in navedli osnovne teze o bodočem delovanju in predlagali organizacijske oblike.

Pri organiziranju zadrug pa je še precej neznank. To ocenjujejo tudi drugi v Sloveniji, med njimi tudi višje institucije v republiki. Zvezni zakon je primeren za organiziranje novih zadrug, ne pa precizen za usklajitev organiziranosti sedanjih zadrug. Bistvena neznanka je opredelitev združne lastnine. Vrsta lastnine pa je poglavitna pri upravljanju bodočih zadrug. Po zadnji opredelitvi združne lastnine, tam v letih 1950, je združna lastnina nižja oblika družbene lastnine, ki pripada neki ožji skupnosti, to je le članom določene zadruga.

Ob sedaj znanih določitih zakona o zadrugah je za podjetje v združni lastnini značilna oblika lastnina sredstev, s katerimi podjetje posluje. Združno podjetje lahko ustanovijo zadruga, ki razpolagajo z združno lastnino. Podjetje v združni lastnini upravljajo lastniki oz. ustanovitelji, delavci pa sodelujejo pri upravljanju le v skladu s kolektivno pogodbo.

Pri tem je potrebno vedeti, da so sedanji družbeni kmetijski obrati nastali iz prejšnjih združnih ekonomij. Okrajni ljudski odbori so tem ekonomijam dodeljevali zemljo, ki je bila splošno ljudsko premoženje (danes pa je to knjiženo v zemljiški knjigi kot družbena lastnina), v nekaterih primerih pa so jo dajali v zakup tudi kmetje. V teh ekonomijah pa je dejansko obstajalo delovno in ne člansko razmerje.

Ob predlogu, da se organizirajo kmetijsko-gozdarske zadruga je potrebno povedati, da še ni sprejet zakon o gozdovih. Vse druge ovire pa bi naj odpravil republiški zakon o zadrugah.

Vse te probleme pri reorganizaciji smo nanizali Republiškemu komiteju za zakonodajo s vprašanjem, ali bo te zadeve razrešil republiški zakon in kakšne so posledice, če organiziranost ne uskladimo v roku do 31. 12. 1990. Odgovora še, žal, ni smo dobili.

Za konec pa še to!

Večkrat se očita v določenih sredinah, da odgovorni v Koroški kmetijski zadrugi zavlačujejo z usklajitvijo organiziranosti. Temu ni tako. Opozarjamo le na probleme pri tem. O izvedbi in rokih usklajitve organiziranosti lahko izključno samostojno odločijo delegati na združnih svetih. Vendar je pri tem prisotna tudi njihova odgovornost, da ne bodo kdaj pozneje očitili, da je bila to ponovno politična organiziranost, ne pa vsebinska prenova.

Jože Krevh

HMELJARSTVO V OBČINI SLOVENJ GRADEC OD LETA 1958 DO 1990

Začetek hmeljarstva v Mislinjski dolini sega v leto 1958. Takratno kmetijsko gospodarstvo Slovenj Gradec je posadilo 10 ha hmeljne sorte savinjski golding in sicer v katastrski občini Stari trg (nekdanje posestvo Zavler). Prve hmeljske žičnice so bile postavljene iz hrastovih in kostanjevih drogov ter vlečene črne žice preseka 6 oziroma 8 mm. Tega leta so pričeli s saditvijo hmelja tudi v kmetijskem go-

spodarstvu Šmartno 5 ha in KZ Stari trg 3 ha (2 ha v lastni, 1 ha pa v kooperacijski proizvodnji pri Kuharju na Legnu).

Po združitvi KG Slovenj Gradec in KG Šmartno ter KG Dobrovskega leta 1959 v Kmetijsko gospodarstvo Slovenj Gradec se je pričela širitev hmeljskih nasadov, tako smo leta 1961 zasadili še 2,8 ha sorte savinjski golding.

V letu 1963 je prišlo do združitve KG Slovenj Gradec in Kmetijsko gozdarske zadruga Slovenj Gradec v Kmetijsko zadrugo Slovenj Gradec. S tem so pripadli hmeljski nasadi KZ in KG Slovenj Gradec v upravljanje novo ustanovljenega kmetijskega obrata.

V letu 1964 smo povečali hmeljske nasade za 6,8 ha. Zaradi izgradnje farme za molznice v Starem trgu smo v letu 1968 opustili 10 ha hmeljskih nasadov v neposredni bližini farme in jih namenili travništvu, saj je šlo za pomanjkanje krme za govedo.

Leta 1973 smo pričeli z vzgojo novih kultivarjev takozvanih A sort (mednje spadajo atlas, ahil in apolon) in do leta 1980 posadili 16,30 ha aurore.

V letu 1981 je pričel saditi hmelj naš prvi kooperant Jože Čas iz Turiške vasi in sicer auroro na 3 ha, naslednje leto še 1,8 ha iste sorte.

V letu 1989 smo se odločili, da razširimo hmeljske nasade z novimi kultivarji, s katerimi bi dosegli večje ha donose, to so celeia, cekin in cicero. Z novimi kultivarji smo zasadili 2,7 ha: kooperant Jože Čas s kultivarjem cicero, 2,6 ha, s kultivarjem cekin kooperant Vitko Zvonko iz Podgorja, 0,80 ha celeia lastna proizvodnja in 3,30 ha brezvirozni golding tudi lastna proizvodnja.

Obiraki hmelja v letu 1960, foto Roman Makuc

Ker v preteklosti ni bilo pravega posluha za hmeljarstvo, smo se znašli v težavnem položaju. V Sloveniji imamo namreč najstarejše nasade, ki ne dajo več niti zadovoljivih, kaj šele optimalnih pridelkov (prepočasna obnova), saj so nasadi stari že 20 let.

O OBDELAVI IN MEHANIZACIJI V HME LJARSTVU:

Ker so bili prvi nasadi sejani v razdalji 2 x 2 metrov smo za obdelavo uporabljali konjsko vprego in mali traktor Steier. Škropili smo s škropilnico TF Metalna Maribor, in to s škropilnimi palicami (leta 1959 in 1960). Vsa druga obdelava je bila ročna:

odkop sadik, rez, napeljava vodil, odstranjevanje zalistnikov in ročno obiranje.

Do leta 1963 ni bilo težav z delovno silo, ker je bil življenjski standard nizek, je prišlo obirati hmelj tudi do 300 obiralcev (domačinov).

Kljub strogemu režimu pri obiranju (ločiti je bilo potrebno zelene-zdrave od rjavih-bolanih kobul, sicer je moral obiralec kobule ločiti, pe celj pri kobuli je moral biti 0,5—1 cm dolg), so obiralci vztrajali od zgodnjih jutranjih ur do poznega večera. Vsakemu obiralcu se je obrani hmelj meril s posebnim hmeljskih škafom (30 l), za obrano količino hmelja pa je dobil obiralec žeton (1/4, 1/2, 3/4, 1, 2, 5, 10).

Obrani hmelj se je nato prevažal v posebnih koših iz lesa in jute v sušilnico. Leta 1965 smo nabavili prvi obiralni stroj (Jugo-braf) in od takrat ročno nismo več obirali.

Sušenje hmelja je potekalo precej počasneje kot danes, ker so bile peči na drva in premog. Topel zrak je v komorah krožil brez vsakršnega ventilatorja. Sušilnica je bila sestavljena iz dušnika (zračnika), mrež, predalov, kurišča z grelnimi cevmi in dimnika. Zrak je prihajal spodaj skozi dušnike — odprtine v zidu, krožil okoli kurišča in grelnik cevi, se segreval in vzdigoval pod predale, na katerih je bil nasut hmelj. Pri tem je sprejemal suh, topel zrak vlago iz hmelja, se ohlajal in odhajal skozi vzdušnik iz sušilnice.

O IZVORU IN UPORABNOSTI HME LJJA

Hmelj (*humulus lupulus*), ki ga gojimo v hmeljiščih, so vzgojili iz divjega hmelja. Divje rastoča rastlina izvira iz zahodne Azije in Evrope in je po svojih lastnostih podobna gojenemu hmelju.

Naj še omenim, da je hmelj industrijska rastlina. Uporablja se predvsem v pivovarstvu (minimalno v kozmetiki—šamponi).

Hmelj daje pivu okus, obstojnost in grenčico.

Jože KOLETNIK

Franc Hovnik

70 let

Le kdo med nami ga ne pozna, zmeraj živahnega, vitalnega moža. Človek bi mu na prvi pogled prisodil morda le kaj več kot 50 let. V resnici pa leta kar dobro skriva, saj jih je dopolnil že 70.

Ta mož, ki je letos 21. avgusta 1990 v krogu svojih domačih praznoval 70 let svojega bogatega, ustvarjalnega kmečkega življenja, je Franc Hovnik, p.d. Zabrčnik na Gornjih Selah.

Franci je bil med vsemi Zabrčkimi otroki najmlajši in najživahnejši. Ob rojstvu mu ni bilo namenjeno nasledstvo. To mu je prinesel šele za Zabrčko hišo tragičen splet dogodkov.

Med drugo svetovno vojno je moral Franci mnogo prestati in pretrpeti. Imel pa je tudi srečo. Sestega decembra 1942. leta, ko so Nemci vpoklicali Štajerce in jih prisilno uvrstili v svojo vojsko, je bil med njimi. Moral bi iti v Grčijo. Zgodilo pa se je tako, da je med potjo ostal v Sremu in se pridružil partizanom. Partizanil je na Hrvaškem, po Slavoniji in Sremu. V partizanih je bil težko ranjen, tako da se je moral dolgo časa zdraviti, najprej v partizanski bolnišnici na Papuku, potem v Italiji, nazadnje pa v Ljubljani. Domov se je vrnil šele konec 1945. leta. Kmetijo je leta 1953 po smrti očeta tudi nasledil.

Spominjam se, kako so rajna Zabrčnica, Francijeva mati, pripovedovali, kako so vso vojno krmili mravlje na mravljišču. Po starem izročilu krmiljenje mravelj pomaga, da se tisti, ki je daleč od doma v nevarnosti, srečno, živ in zdrav vrne domov. Pri Franciju je ta vera pomagala. Franci je bil vseh 70 let priden, pošten, vsestransko razgledan in napreden kmet. Dobro je vedel, da bo imela le urejena, moderno opremljena in organizirana kmetija, usmerjena v tržno gospodarstvo, zagotovljen uspeh in bodočnost.

Bil je član kmetijskih združenj: Sele, Kottlje in skupne Koroške kmetijske zadruge. Precej je prispeval za razvoj našega koroškega kmetijstva in zadrugištva. Svoj poglobljen cilj — urejeno Zabrčko kmetijo pa je tudi dosegel.

Danes se lahko Franci skupaj s svojo ženo Elčko s ponosom ozre nazaj na velikokrat težko in težavno prehojeno pot, ki pa je obrodila bogate sadove. Sedaj, ko sta izpregla in odšla v pokoj, sta gotovo ponosna na hčerko Ido in zeta Anzija, ki sta ju nasledila. Lahko sta mirna in zadovoljna. Zabrčka kmetija je v dobrih rokah, urejena in napredna. Taka bo tudi ostala.

Ko sem Francija, Zabrčnika, vprašal, če lahko kaj napišem v »Prilogo za kmetijstvo Viharnika«, mi je na kratko odgovoril: »Napiši le to, da sem bil vse življenje kmet, česar me ni sram, tako kot je, žal, marsikateriga med nami.

Prav imaš, prav si povedal! Dragi Franci! Dragi Zabrčnik! Priscrne čestitke za tvojih 70 let! Še na mnoga, mnoga, zdrava srečna leta!!!

Rok GORENŠEK

Praznovanje in slovo na KKZ—TZO — »TRATA« PREVALJE

Le redki so tako srečni, da jih »bogovi« tako ljubijo, kot našo dolgoletno zadržno sodelavko, Rozano GRABNER, da so ji čili, zdravi in zadovoljni v njenih najlepših letih naklonili skoraj istočasno srečanje z Abrahamom, 50-letnico življenja in zasluženi odhod v pokoj po 35 letih dela.

Rozana, ki se je ob rojstvu pisala Antloga, je praznovala 11. avgusta letos pri Dularju svojo 50-letnico, 10. 9. letos pa prav tako pri Dularju tudi slovo in odhod v pokoj po 33 letih dela v kmetijski zadrugi.

Rozana je »cvet« Savinjske doline. Rojena je bila v Ložnici pri Zalcu. K nam, na Koroško, je prišla po zaslugi tov. Šmarčana, ki jo je zaposlil 1. novembra 1957 leta v tedanji tolstovrški zadrugi na Ravnah na Koroškem. Že v tolstovrški zadrugi je zaradi svoje poštenosti, natančnosti in doslednosti postala blagajničarka. Pri tem delu je bila zelo uspešna, zato ni čudno, da ga je opravljala večji del svoje 33 let dolge delovne dobe v zadrugištvu, prav do upokojitve. V takratnih malih zadrugah, ki so bile še kar precej kmečke, je bilo poleg dela v pisarni, treba prijeti tudi za delo zunaj na polju, ki je mnogokrat trajalo tudi več kot osem ur dnevno.

1. januarja 1961, po prvi prisilni združitvi kmetijskih združenj pri nas (mislim, da sedaj to že lahko na glas povemo), da je Rozana prišla v Prevalje na sedež kmetijske zadruge za ravensko občino, kjer je ostala vse dosedaj, ko se je poslovila in odšla v pokoj. V zadrugi je opravljala nekaj časa posle knjigovodkinje osnovnih sredstev, se ukvarjala s statistiko. Najdalj, prav do konca zaposlitve, pa je bila blagajničarka.

Draga Rozana! Prepričan sem, da te bodo na zadrugi pogrešali in se te pogosto spomnili. Ne samo zaradi tvojega dela in pridnosti, pač pa še veliko bolj zaradi tega, ker jim bo manjkala tvoja dobra volja, tvoj smeh, šale,

Rozana Grabner

smisel za zdrav humor, s čimer si v kljub svoji navidezni resnosti in nedostopnosti znala vsak dan posebej popestriti in pregnati monotono, ki bi sicer tam vladala. Rada si prihajala in se udeleževala vseh majhnih in velikih praznovanj, zborov in sestankov. Vedno si bila dobro razpoložena, družabna. Rada si plesala in se smejala ter tako »gor držala« dobro voljo. Držala si se pravila, ki lahko človeku v življenju veliko pomeni: »Delo je delo, zabava pa zabava.« Obeh se je treba strogo držati.

S 50 leti se življenje šele začinja! Pred tabo so še dolga leta sreče, ki jo boš odslej lahko nemoteno uživala med svojimi dragimi.

Priscrna hvala za tvoje delo, ki si ga opravi la v zadrugi. Hvala za smeh, šale in dobro voljo.

Iskrene čestitke za tvojih 50 let, za Abrahama in želje, da si učkaš še mnogo, mnogo, srečnih, zdravih let življenja!

Rok GORENŠEK

Za izvajanje Zakona o začasnih prepovedi sečnje v gozdovih v družbeni lasti in začasnih prepovedi prometa z nepremičninami v družbeni lastnini, ki ga je sprejela skupščina Republike Slovenije, dne 2. 7. 1990 (Ur. list RS, št. 24/90), občina Slovenj Gradec

POZIVA

vse lastnike oz. njihove pravne naslednike, ki so jim bila odvzeta kmetijska zemljišča, gozdovi ter druge nepremičnine, na podlagi določil navedenih v 2. členu zakona o začasnih prepovedi sečnje v gozdovih v družbeni lastnini in o začasnih prepovedi prometa z nepremičninami v družbeni lastnini, da od objave tega razpisa naprej priglasijo svoje pravice do odvzetega premoženja.

Podatki za izvajanje omenjenega zakona oz. za morebitno vračanje nepremičnin naj vsebujejo: lastnika oz. pravnega naslednika, katastrsko parcelo, kulturo, oz. vrsto nepremičnine, katastrsko občino ter listino, na podlagi katere je bilo premoženje odvzeto.

Stranke dobijo obrazce za priglasitev pravic do odvzetega premoženja v sprejemni pisarni občine Slovenj Gradec, soba št. 101.

ODDELEK ZA DRUŽBENO EKONOMSKI
RAZVOJ OBČINE SLOVENJ GRADEC

Kunijeva mama s Sp. Razborja pravi, da je bil letos pridelek krompirja zadovoljiv, pa še kakšen posebne oblike je bil zraven, foto M. Kavnik

Republiško tekmovanje v oranju

Fantje so se dobro izkazali

Na republiškem tekmovanju oračev, ki je bilo meseca septembra v Braslovčah, je ekipa koroške regije dosegla odlično drugo mesto v kategoriji mlajših traktoristov. V oranju je član ekipe Robert Lužnic dosegel 5 in Bogdan Masten 7 mesto, oba sta iz Radelj ob Dravi. V spretnosti vožnji je med 18. mladinci iz Slovenije dosegel prvo mesto Bogdan Masten, Robert Lužnic pa je bil peti. V posamezni skupni uvrstitvi je bil Bogdan Masten tretji, Robert Lužnic pa peti. Takšne uvrstitve predstavniki koroške regije še niso dosegli in je obveza večja, da se za prihodnje leto, ko bo republiško prvenstvo na Koroškem, še bolj pripravijo. Uspeh tekmovanja ni odvisen samo od tekmovalcev, ampak tudi od materialnih možnosti in tehnične oskrbe traktorja, predvsem pa pluga. Za uspeh ekipe sta zaslужna tekmovalca in neutrudna trenerja Miha Brnilovič in Karel Korent, ki ekipo tudi pripravljata in vsestransko sodelujeta pri razvoju in napredku tega tekmovanja. Za letošnje republiško tekmovanje je tekmovalcem podjete Okus iz Radelj ob Dravi podarila lepe majice.

F. Jurač

Za odličen uspeh tekmovanja morata biti dobra traktor in plug.

TEZE REPUBLIŠKEGA ZAKONA O ZADRUGAH

Malo pred izdajo priloge smo dobili v pogled teze republiškega zakona o zadrugah. Teze zakona je večinoma pripravila pravna služba pri ZZ Slovenije, poglavje o vračanju zadružnega premoženja pa bi naj nastalo na kmetijskem ministrstvu. Zakon je splošen, ureja zadružništvo nasploh, ne samo kmetijskega. Pri tem naj omenimo, da bi na podlagi zadnjih sprejetih ustavnih amandmajev moral biti sprejeti ustavni zakon, ki bo določil kate-re določbe zveznih zakonov v republiki Sloveniji ne uporabljamo več. Med njimi bi naj bil tudi zvezni zakon o zadrugah, torej bi naj ureditev zadružnih odnosov bila v domeni republike.

Na kratko povzetek nekaterih tez

Ustanovitelj oziroma člani, ki pristopijo v zadrugo po njeni ustanovitvi, so lahko fizične oziroma pravne osebe.

Najvišji organ upravljanja zadruga je občni zbor članov. Vsaka zadruga mora imeti obvezno predsednika zadruga, pravila pa lahko določajo, da ima tudi upravni in nadzorni odbor ter direktorja. Predsednik zadruga predstavlja in zastopa zadrugo. Za predsednika zadruga je lahko izvoljena poslovno sposobna fizična oseba, ki je član zadruga.

Če ima zadruga direktorja, ta vodi poslovanje v skladu z zakonom, s pravili, sklepi občnega zbora in smernicami predsednika zadruga.

Vsak član mora vpisati najmanj en delež. Denarna vrednost deleža je načeloma enaka za vse člane. Možni so tudi prostovoljni deleži. Član vplača delež v denarnem znesku, lahko pa določijo pravila, da se delež vplača tudi v nedenskih sredstvih, ki pa je izraženo v denarni vrednosti.

V zadrugah se opravljajo tudi revizije in sicer z namenom, da se organom zadruga pomaga in svetuje, kako izboljšati poslovanje.

Premoženje zadrug in zadružnikov, ki je bilo s statusnimi spremembami brez nadomestila preneseno na druge uporabnike se vrne zadrugam, oziroma se jim zagotovi pravica do sodelovanja pri upravljanju tega podjetja in pravico do udeležbe na dobičku.

Premoženje obstoječih zadrug in delovnih organizacij kooperantov, temeljnih organizacijah v zadrugah, temeljnih organizacij kooperantov, sestavljenih zadrug in zadružnih zvez z dnem uveljavitve tega zakona postane zadružna lastnina.

Na koncu naj omenimo, da bodo te teze posredovane izvršnemu svet republike, ki bi jih naj z morebitnimi dopolnitvami predlagal v sprejem delegatom skupščine.

JOŽE KREVIH

ŽIVLJENJA JESEN V SAMOTI

Avgusta Javornika in njegovo ženo Marijo že dolgo poznam. S svojo družino sta živela v najeti bajtici ob potoku Bistrice, ki teče ob cesti v Dravsko dolino. Po tej cesti je dalj časa z gozdarskim orodjem ter težkim nabhtrnikom kolesaril na delo Gusti, če mu prej ni bilo treba zaviti peš na levi ali desni breg v gozdove, kjer je gozdaril, večkrat pa je zašel tudi v pohorske gozdove.

Gusti se je rodil v Radljah, kjer se je tudi izučil mizarskega poklica. Ko si je ustvaril družino, so ga manj ugodne razmere v mizarstvu ter želja, da bi bil bliže družini, zvale v gozdove, v katerih je vztrajal vse do upokojitve, pa čeprav je bil dohod na delovno mesto mnogo bolj težaven in čestokrat zelo dolg, težavno pa je bilo tudi delo v snegu in mrazu.

Pred tridesetimi leti, ko so se mladi množično selili v dolino, jima je žena ostarela teta začela ponujati majhen, z gozdom dobro založen, gruntec. Bolj kot zase sta za potomce ponudbo sprejela, pa čeprav je gruntec visoko v bregu, bogu za hrbotom. Tedaj se o elektriki in cesti še ni dosti razmišljalo.

Naslednjo pomlad, leta 1961, so že vandrali s šestčlansko družino v planino, kamor je vodila zelo strma pot, bolj podobna kozji stazi. Upala sta, da bosta čez leta vsaj enemu izmed otrok prepustila svoje imetje, kjer se da pririditi dve kravici in še kakšnega pujsa. Povedala sta mi, da z napeljavo elektrike niso imeli večjih težav, hudo pa se jezita, ker do

Marija Javornik

Gustl Javornik

njih ne morejo speljati ceste zaradi velikih strmin, še več pa zaradi nevoščljivosti nekaterih bližnjih lastnikov zemljišč, kjer naj bi cesta tekla.

Ne dovolijo gradnje, kot da ceste ne potrebujejo ali ne spadata med ljudi. In morda prav zaradi tega nobena od štirih hčera ni hotela ostati doma in so si raje z družinami ustvarili domove v dolini. Veliko upanja sta stavila na vnuka, ki je živel z njima že od otroštva, in ker prihaja vse redkeje domov, se bojita, da se odmika prav zaradi tega, ker z nobenim motornim vozilom ne more do doma. Kako si naj v tej samoti brez ceste gradi ali obnavlja dom?

Zaskrbljeno pripovedujeta, kako sta složno skrbela za živali, ki sta jih redila, dokler ni pred tremi leti kap zadela ženo Marijo, sedaj pa zaradi vrtoglavice ne more več dosti

Sredi pobočja jernejskega stoji na hišica, ostareli oče, mati v njej živita vse upe z delom v gruntec sta vložila, da življenja jesen s potomci na svojem bi užila.

pomagati pri delu. Možu odpovedujejo noge v kolkih, tako da le še z veliko težavo opravlja pri živalih. Nista zaman zaskrbljena, kaj bo, če kateri resno zboli, vsi sosedje so precej daleč proč, prav tako tudi hčerke. Ko bi bil vsaj telefon! Ob namigu, da bi dala gruntec komu prepisati, sta mi začela naštevati, koliko ostarelih je razočaranih, ko bi mladi potem najraje videli, da naj stari potem živi zlezejo v zemljo.

V kratkem bosta 77-letni Gusti in leto mlajša Marija praznovala petdesetletnico skupnega življenja, skupaj z njima upamo, da se bo kateri od vnukov okorajžil in jima s svojo nastajajočo družinico polepšal jesen življenja.

Gusti, Marija! Ob zlatem jubileju vama kličemo še na mnoga zdrava in srečna leta.

Ludvik Mori

Obisk pri nekdanjem delavcu GG Slovenj Gradec

Ko smo obiskali Mirka Areha, po domače Šanclnovega Mirkota iz Starega trga, ki živi na majhni kmetiji nad starotrško cerkvijo, smo ga srečali pri njegovem vsakdanjem delu.

Mirko je pri svojih 77 letih še vedno krepek mož in pravi, da mu dela nikoli ne zmanjka, saj mora marsikaj postoriti pri svoji kmetiji. Začel nam je pripovedovati, da je začel s konji furati s 14 leti.

Med drugo svetovno vojno je Mirko odšel v partizane. Med vojno je bil tudi zaprt v taborišču Dachau. Po vojni se je takoj vključil v obnovo domovine. Pri takratnem GG Slovenj Gradec se je zaposlil leta 1948 in fural s konji polnih 22 let, vse do svoje upokojitve. Mirko pravi, da ni ceste od Plešivca, Zarazborja in Pohorja, ki je ne bi poznal iz svojih furmanskih dni. Spominja se tudi tistih davnih dni, ko so peš gonili konje iz Gornje Radgone in Zagreba.

Še bi nam Mirko lahko pripovedoval svoje spomine iz furmanskih dni, vendar ga je čakalo delo.

Kot vidite iz posnetka, še Mirko vedno ljubi konje, ki jih ima na svoji kmetiji.

Zaželeli smo mu še mnoga zdravih let ter se poslovili.

Miha Andrejč

iz Podgorja 168 pri Slovenj Gradcu

Pred kratkim je Miha Andrejč, po domače Arnežnikov ata iz Pogorja 168 pri Slovenj Gradcu praznoval svojo 90-letnico v krogu sinov, hčera, vnukov in pravnukov. Dvainpetdeset let že živi skupno življenje s svojo ženo Marijo, ki mu je rodila deset otrok. Živita skromno, polno ljubezni, veselja, odrekanih in trpljenja, žalosti, hrepenenja po lepšem in naprednejšem, polno skrbi, ki je bilo prepleteno s trdim in poštenim delom, žrtvami in zadovoljstvom ob uspehih. Vse to ju je povezovalo, da nista le mož in žena, ampak tudi tovariša in prijatelja. Imata na tisoče prijateljev planincev, ki že od leta 1974 prihajajo k njima. Njihova domačija ni bila po naključju izbrana za eno izmed točk šaleške planinske poti. Prijetna kmečka hiša in vsa gospodarska poslopja ležijo v sedlu, od koder se pride po zelo lepi gozdni poti v dobri uri iz Graške gore — gore jurišev. Težko greš mimo, ne da bi poklepetal z Mihaelom in njegovo ženo Marijo. Pogovor teče zlahka, saj iz teh izkušenih ljudi žarijo toplina, mir in moč.

Ata se spominja, da mu je bilo v življenju najtežje tedaj, ko so ga Nemci zaprli v Mariboru, kajti kmalu potem so odgnali še ženo in otroke v nemško koncentracijsko taborišče. Domačijo so z gospodarskim poslopjem in živino vred Nemci opustošili in požgali do tal. Iz Maribora, kjer so ga ob zasliševanju pretepali, da bi izdal partizane, so ga odpeljali v Buchenwald.

Po osvoboditvi sta se z ženo in otroki znašla na opustošenem domu. Krepko sta morala poprijeti, obnovila sta domačijo. Zemlja je čakala pridne roke, po dvorišču se je spet razlegal otroški smeh, čas je tekkel. Otroci so zrastle, se poročili in počasi zapuščali dom. Kadar pa se spet vsi zberejo doma za večje praznike in družinska slavlja, je to morda najsrečnejša družina, ne le v kraju, ampak tudi v širši okolici. Saj pridejo poleg

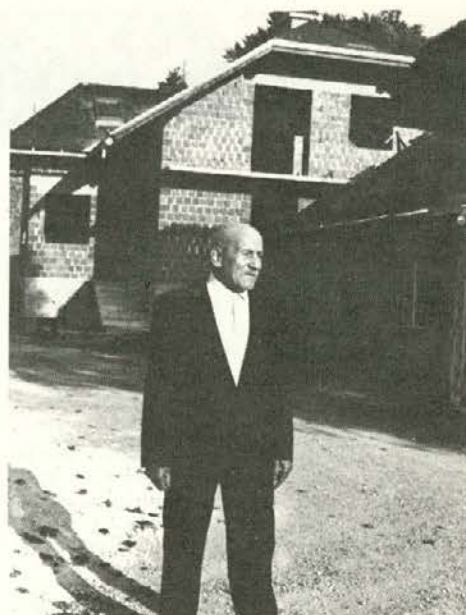
18 vnukov in 7 pravnukov tudi njihovi starši. Veselita se vsakega posebej, kadar ju obiščejo.

»Težko je bilo,« pravi Miha, »toda danes nama je lepo.« Ponosna sta oba na to, kar sta prestala v zadnji vojni, čeprav se z grenkobo spominjata vsega hudega. Danes še aktivno dela v organizaciji ZB NOV, posebno pa še v komisiji za varstvo spomenikov NOB pri občinskem združenju ZZB NOV Slovenj Gradec.

Oba krepko skrivata svoja leta, ne bi jima jih presodil toliko. Oba sta prijazna, bistra in gostoljubna. Zlasti slednjega planinci ne morejo pozabiti, ko obiščejo Arnežnikovo kmetijo. Iz njiju žari ljubezen, poštenost in dobrot. Življenje ju je sklesalo v človeka, ki ju je sama človečnost. Srečanje z njima je pravo doživetje, je srečanje z življenjsko modrostjo. To potrjujejo tudi številni zapiski vtisov obiskovalcev in pošta, ki — jo Arnežnikova dobita od tudi neznanih planincev. Letno se oba udeležujeta izletov, ki jih organizira planinsko društvo Velenje za točkarje šaleške planinske poti. Pri njih je shranjen tudi žig in vpisna knjiga ŠPP. Ob slovesu izleta si vsakokrat obljubijo, da se bodo čez leto dni spet srečali, če bo jima dopuščalo zdravje.

Danes Arnežnikova dva gotovo lahko s ponosom gledata na prehojeno življenjsko pot. S pridnostjo, poštenostjo, delom in trdnostjo sta si pridobila mnogo prijateljev. Pri njih se lahko naučimo humanosti. Tudi mi začutimo spoštovanje do moža in žene, ki sta se znala s svojo družino vred boriti za svobodno zemljo.

Na srednjeveliki kmetiji zdaj že gospodarja sin Adolf s pridno snaho in vnuki. Ker je zaposlen v Gorenju, mora doma, ko se vrne z dela, še krepko poprijeti. Brez sodobne mehanizacije ne gre. V velikem gospodarskem poslopiju sta traktorja z vsemi priključki, cirkularno in drugi stroji. Sezidali so moderne

90-letni Miha Andrejč iz Podgorja pri Slovenj Gradcu stoji pred staro in novo kmečko hišo v Podgorju 168

hleve za vzrejo prašičev, v mislih pa imajo tudi obnovo gospodarskega poslopija, v katerem bo prostora za precej glav goveje živine. Veliko dela in skrbi ima mladi gospodar z gradnjo nove, velike družinske hiše. V kratkem času mu je uspelo postaviti ostrežje z zelo lepo in vzdržno strešno kritino. V novi hiši bo v prvi vrsti urejena kuhinja, spalnica in sanitarije. Vanjo se bosta na svojo željo vselila Arnežnikova ata in mama, saj s svojimi naveti sodelujeta pri gradnji hiše.

Kakšen je njegov recept za zdravo in dolgo življenje: »Jesti velikokrat po malo na dan, biti vedno dobre volje, živeti skromno, z nobenim si biti v sovraštvu, delati od jutra do mraka, ob nedeljah in praznikih pa si privoščiti počitek in prosti čas. Pa malo sreče te mora spremljati.«

Stanko Hovnik

Naši jubilaranti

Meseca oktobra praznujejo

10 let delovne dobe

1. Avgust ŠTIFTER, Gozdarstvo Črna
2. Bogdan KUTIN, Gradnje Slovenj Gradec

20 let delovne dobe

1. Marjan ODERLAP, Gozdarstvo Črna
2. Janko KUNC, Gozdarstvo Črna
3. Jožica HRIBERNIK, Gozdarstvo Radlje
4. Rudolf GRABEC, Gozdarstvo Radlje
5. Marjan KONEČNIK, CLS Otiški vrh
6. Ivanka NAGLIČ, TIS Pameče
7. Viktor SKRIVARNIK, TIS Pameče

30 let delovne dobe

1. Drago JURHAR, CLS Otiški vrh

35 let delovne dobe

1. Oto SKOBIR, Gozdarstvo Mislinja

Najmlajši na prireditvi Marjan in Dani Ramšak ter Damjan Hren so na prireditvi lepo zapeli »SEM FANTIČ ZELENEGA ŠTAJERJA«

Domačini na Paškem Kozjaku so letos že drugič pripravili uspešno prireditev »KOZJAK POJE IN IGRA«. Na prireditvi, na kateri so predstavili stare slovenske pesmi in viže, je prišlo okoli dvajset skupin pevcev in godcev. Med njimi je bilo tudi veliko mladih, ki so med drugim prikazali star kmečki običaj »klicanje neveste«. Tamkajšnje gosposdinje in dekleta pa so v prostorih planinskega doma pripravile uspešno kulinarično razstavo kmečkih jedi, ki jih na kmetih še danes radi pripravljajo.

F. J.

DELOVNE IN SOCIALNE RAZMERE GOZDNIH DELAVCEV V ZGORNJI MEŽIŠKI DOLINI

5. RAZVOJ DELOVNIH IN SOCIALNIH RAZMER GOZDNIH DELAVCEV V ZGORNJI MEŽIŠKI DOLINI

Po nekaterih domnevah naj bi bila Črna naseljena že v rimski dobi, ko naj bi že kopali svinčeno rudo. Na razvoj Črne je najprej vplival razcvet železarstva, ko pa je železarna propadla, se je kraj naslonil na bližino mežiških rudnikov svinca in cinka. Začetki rudarstva v črnjanski okolici segajo v leto 1644. Iz leta 1665 pa je ohranjena listina, ki dovoljuje odpreti rudnik in kopanje svinčevega sijajnika. Pozneje so v okolici rastle manjši odkopi in sledilni rovi kot npr. v Mušeniku, Balosu in na Matvozovem. Rudarstvo ima torej v zgornji Mežiški dolini zelo staro in bogato tradicijo in je močno vplivalo na razvoj doline in življenja ljudi skozi zgodovino.

Po arhivskih pričevanjih so se nekateri Črnjani preživljali kot gozdni delavci vsaj že v začetku 19. stoletja. Prvi doslej znani gozdni delavec, drvar Ivan Maler, je omenjen v rojstni knjigi leta 1808 ob rojstvu sina Ignaca. V poročnih knjigah se omenjajo drvarji občasno tudi v kasnejših letih (npr. leta 1814, 1820, 1842, itd.) že za konec 19. stoletja pa je znano, da so se iz več vzrokov moški večinoma raje zaposlovali pri rudniku in v drugih poklicih kot pa v grofovskih ali kmečkih gozdovih.

Starejši ljudje pripominjajo, da so se za delo v gozdu na prostem odločali le tisti, ki so imeli odpor do dela pod zemljo v jami. Delo v gozdu je veljalo za težaško, kjer so bili delavci izpostavljeni vremenskim nepravilnostim, delovišča so bila oddaljena po več ur hoda, na drugi strani pa so imeli rudarji tudi boljše plače.

5.1. Družbenoekonomske razmere

Določene prvine gozdnega in lesnega gospodarstva so vezane na obdobje po zemljiški odvezi leta 1848, ko so bile med drugim odpravljene tudi gozdne služnosti. Gozdna zemljišča dotedanjih fevdalcev so se zmanjšala, kmetje pa so v individualno last dobili tudi dele gozdov. Medtem ko je imel grof Thurn po katastrskih podatkih iz leta 1874 v katastrski občini Črna (ki je takrat obsegala še Pristavo) 32 hektarov gozdov, župnišče pa 17 hektarov, so imeli štirje črnjanski posestniki že do 11 hektarov gozdov.

Zemljiško odvezne operacije odkupa in uravnave zemljiških dolžnosti v širšem smislu so omogočile, da so dotedanji fevdalci vpeljali boljše gospodarjenje, prav tako pa so pripomogli k hitrejšemu razvoju lesne industrije. Posledice zemljiške odveze in odprav služnosti so dotedanje fevdalce spreminjale v kapitalistične veleposestnike.

Tudi razvoj železnice, ki je zahteval za gradnjo velike količine lesa je omogočil razmah lesne industrije in ustrezno vrednotenje lesne surovine. Tako so dobili gozdovi v naši dolini velik pomen šele v drugi polovici prejšnjega stoletja, ko je po naši dolini stekla železnica in povezala Mežiško dolino s svetom. »Črni vrag« in železarna na Prevaljah sta začela preusmerjati življenje naših ljudi. Ker se je življenje nižinskih kmetov zaradi železnice in bližine prevaljskih fužin izboljšalo, so tudi gorski kmetje začeli stremeti za tem, da bi prišli bolj v

spodaske krize na začetku tridesetih let in v naslednjih letih do okupacije.

5.2. Delovne razmere

Sečnja se je začela navadno maja, včasih že aprila, ko je skopnel sneg. Orodje za sečnjo in druga gozdna dela je bilo od konca 19. stoletja do druge svetovne vojne v glavnem enako. Drvarji so si ga kupovali sami.

Razvrščeni so bili v skupine po dva ali štiri delavce, če so z žago podirali in

DELO IN OBIČAJI V GOZDARSTVU V PRETEKLOSTI

dolino in bili čim bližje prometnih krajev. Les jim takrat ni pomenil pomembnega vira dohodka. Uporabljali so ga le za domačo porabo — kot gradbeni material, orodje in kurjavo.

Ravenski grof Thurn je kmalu spoznal nove razmere in začel stremeti, da bi prišlo ogromno lesno bogastvo predvsem izpod Uršlje gore v njegovo last. Težnja kmetov za selitev v dolino je prišla kot nalašč. Kupoval je kmetije po smešno nizkih cenah in kmetom takoj izplačeval denar, kar jim je ustrezalo. V nekaj letih so bili vsi večji gozdni kompleksi v njegovi lasti. Veliki kmetov se je odselilo v dolino nezavedajoč se, kakšno bogastvo dajejo iz rok. Grof je na kmetije naseljeval najemnike, saj je potreboval delovno silo v kupljenih gozdovih, če jih je hotel začeti izkoriščati. Z odprtimi rokami je sprejemal ljudi, ki so prihajali predvsem s štajerske strani in jim dajal kmetije v najem. Obdelovali so zemljo, hkrati pa so morali trdo delati zanj v gozdovih. Tako se je začel oblikovati poseben sloj delavstva pod Uršljo goro, t. i. »olcarji«.

Les je postal z razvojem železnice blago svetovne trgovine, medtem ko so se v vsem prejšnjem času tudi večja gozdna zemljišča izrabljala le za lastne potrebe. Vojni ujetniki so leta 1918 zgradili ozkotirno železnico do Polene, do leta 1921 pa je bila podaljšana vse do Žerjava. Od takrat naprej je konjska vprega začela izgubljati svoj pomen, les pa je bil vse hitreje na trgu oz. pri potrošniku.

Naslednji večji razmah v izrabi gozdov in v lesni trgovini pa pomeni čas neposredno po prvi svetovni vojni. Število naših lesnih podjetij je v tem času zelo naraslo. Italija pa je postala prva uvoznica slovenskega in jugoslovanskega lesa. Tako je ostalo do časa svetovne go-

razžagovali drevje. Za to delo so uporabljali dolge širokolistne dvoročne žage z dolgimi zobmi in s trebušasto linijo zob. Pri nas so pravili tem žagam »cug žage«. Za delo pri sečnji so uporabljali »olcarji« še »malarin« za kleščenje drevja, razne lupilnike za lupljenje, »maseke« za presekovanje, zagozde (»kajle«) in cepine (»pontaflarje«). Med gospodarsko krizo so lesni trgovci radi kupovali drobni les t. i. »šlajfholc«, ki so ga drvarji obdelovali kar v gozdu blizu cest. Za tesanje so uporabljali sekire »plenkače« za tesanje na tleh in »cimrovke« za tesanje na lesenih kozah. Slednje so imeli 40–50 cm dolgo rezilo in kratko toporišče. Na otesan hloď je tesač na čelni strani z rdečo barvo napisal mere v colah. Boljši tesani les je imel ostre robove, slabši pa dveh robov ni imel ostrih; tako je bilo manj odpadka. Takšnemu tesanemu lesu so pravili, da je »lisičast«. »Olcarji« grofa Thurna so imeli nalog, da so vsak hloď na koncu zaznamovali s sekiro s tremi zarezami. To je bil znak, da je hloď iz grofovskih gozdov.

Jeseni, ko so nehali sekati, so začeli spravljati hloďe k drčam, ki so jih sčasoma poglobili hudourniki, ali pa so potekale kar po studencih in potokih. V pozni jeseni so studenci poledeneli in začelo se je spravilo v dolino. Koncentracije lesa na sečiščih so bile precejšnje, saj so sekali »na frato« (goloseki).

Na koncu drč ob cestah so bili določeni prostori za skladiščenje lesa. Ob drčah so se razporedili tako, da so lahko po klicanju slišali drug drugega. Za spuščanje je bil klic »uardej«, če pa se je hloď zataknil, pa je bilo treba zaklicati višje stoječemu drvarju »obau«, kar je

pomenilo: ne spuščaj več! To delo je bilo precej nevarno, še posebej, če je bila drča dolga in so bili drvarji daleč naražen. Večkrat so se primerile hude nesreče.

Kjer pa teren ni bil strm, ali pa spuščanje po drčah ni bilo primerno, pa so izdelovali drvarji iz tankih hlodov »riže«. Pri spuščanju lesa po drčah se je les namreč nemalokrat poškodoval, kljub temu da je bil obrobjen »na špranc«. Precej hlodov se je razbilo ali precepilo po dolžini, v njih pa je bilo polno peska in kamnitih odkruškov. Gradnja lesenih riž je bila draga in zamudna, vendar se je izplačala. Imele so to prednost, da so po njih spravljali les poleti in pozimi, pa tudi ponoči, če je bilo treba.

Delniška družba lesenih trgovcev »Korotan« je leta 1925 zgradila v Bistri velikansko rižo, dolgo nekaj več kot osem kilometrov. Tekla je od Knezovega mliha vzdolž po dolini. Na zgornjem koncu je imela dva kraka. Vanjo so vgradili več kot 1000 m³ lesa, na njej pa je v eni izmeni bilo zaposlenih 25 ljudi. (Samo »poštarjev« je bilo 13!)

V začetku novembra 1926 je strašansko neurje rižo odneslo in z njo 12.000 m³ lesa, ki je bil ob riži namenjen za odvoz. Mnogo lesa je Meža odnesla prav do Drave. Po tej katastrofi, ki je družbo precej prizadela, je bil »Korotan« prisiljen napraviti novo rižo, ki je obratovala štiri leta, potem pa je bila že dotrajana. Prišla je gospodarska kriza, cena lesa je padla na smešno nizko vrednost, zato riže ni bilo vredno podreti, ampak je sama propadla.

5.3. »Furmani«

Pred prvo svetovno vojno je bila v črnjanski okolici še močno razširjena poklicna ali priložnostna oz. sezonska »furmanska« dejavnost s konjsko vprego.

Furmani iz Črne in okolice so vozili les za grofa Thurna na žago v Mušeniku ali pa za razne lesne trgovce, ki so imeli v okolici žage v najemu. Največ lesa so zvozili na mušeniško žago pozimi. Tedaj so vozili hlodovino na žago tudi vsi okoliški kmetje, če so le imeli za vožnjo sposobne vole. Ti sezonski »furmani« so prenočevali navadno po gostilniških hlevih v Črni. Po dvajset do trideset parov volovskih in ravno toliko konjskih vpreg je vozilo po snežnem sanencu.

(Sanenec je zbita plast snega, po kateri so vozili in vlečili les.) »Furmani« so ga morali ob močnem sneženju sproti vzdrževati. Za sani so nabili ustrezno širok tovor lesa in ga povlekli po sveže zapadlem snegu, saj se ob debelejši snežni odeji sneg kasneje ni dobro zbil in se je konjem močno udiralo. Takšna zbita plast snega se je pomešana z blatom obdržala pozno v pomlad in še omogočala vožnjo in vleko lesa, ko v okolici ni bilo nikjer več snega.

V Mušeniku so navozili hlodovine za skoraj polletno obratovanje. Ob dobrem sanencu so naložili na sani do 4 m³ hlodov, za sanmi pa so dodatno privezali

oz. nabili še 2–3 m³ hlodovine, da so se vlekli po tleh. Tako narejen tovor so imenovali »štos«.

Večji nižinski posestniki, posebno še lesni trgovci, so imeli po več furovskih konj in so zaposlovali stalne voznike — konjarje. Ti so vozili hlode na prevalske žage, ali pa deske iz Mušenika v Dravograd, o daker so bogati lesni trgovci s splavi — »flosom« odpravljali les v južne kraje vse do Beograda.

Brez kmečkih voznikov smo samo v prevalski okolici redili kar 29 parov konjev, kar kaže na velik pomen »furmanstva« v tistih časih. Za vmesno napajanje konjev je služilo več obcestnih napajališč. Skladno s tem se je pojavilo precej kovačij in gostiln, ki so jih »furmani« često obiskovali. Zaradi slabih cest je bilo popravil veliko in kovačem dela ni zmanjkovalo.

Vpregi z dvema konjema so pravili »topelšpaning«, z enim konjem pa »ajnsšpaning«. Uporabljali so težke vozove »parizerje« s širokimi platišči na kolesih. (Besedo imamo iz francoske okupacije naših krajev, ko so bile izdane posebne odredbe in navodila za sestavo trpežnih in močnih vozov). Voznike takšnih parizerjev so imeli »štongrajterji«.

Dobro so zaslužili in so se tudi zavedali svoje veljave. Njihovo nošnjo, prešerno objestnost in mogočno samozavest nam najbolje opisuje pesem:

*Bil z višnjevo haljo, pisano vso
in z bičem v roki, z visko glavo.
Se bližal je krčmi, je pokal tak z'lo,
da vse kar pri hiši, na kvišku je šlo.*

*Je juho, meso in kopune tolste
in hrusta pečenko, piščance drobne.
Po hiši razsajal je križ in krog,
ko birt je pobiral črepinje spod nog.*

Poleg prevoznikov, ki so zaposlovali »furmane« za prevoz lesa, so bili pred prvo vojno še prevozniki, ki so prevažali svinčeno rudo iz Helene v Stari Šmelc, kjer je bila topilnica svinčeve rude, od tam pa svinčeve plošče na postajo v Prevalje.

Nakdanji »furmani« so bili močni ljudje, saj so tudi morali biti, ker so vsak dan ročno vdigovali in nalagali težke hlode na vozove. Za voznike, ki so vozili les v Dravograd, je bil Blatnikov klanec »mesto pre linjanja«. Med seboj so si pomagali tako, da so prepregli in v štiri drug drugemu pomagali na vrh. Še dva strma klanca sta bila od Mežice do Poljane: Vogarjev klanec in klanec nad nekdanjo Torčevo žago.

Poklicni vozniki so prejeli od svojih gospodarjev dnevnice (»cerenge«) od 8–12 dinarjev. To je zadostovalo za nekaj vrčkov jabolčnika (»mošta«), belo štruco in kos lovske salame. Ustavljali so se predvsem pri takih gostilnah, kjer so imeli možnost krmiti konje. (4)

Gospodski konji so se tudi po opremi ločili od kmečkih. Komati in vprežno

jermeje je bilo okrašeno z raznimi priveski, obročki, žeblički in medeninastimi ploščicami (t. i. »cieršajbami«), ki so se morale vedno svetiti. Konjarji so naravnost tekmovali med seboj, kdo bo imel bolj iskre, močne in lepše »mrhe«. Priročni konj je nosil »kampelj« za česanje grive, odročni pa niz daljših ozkih jermenčkov, katere je na vrhu vezala medeninasta plošča posebne oblike z monogramom lastnika.

Vzdolž jermenčkov so bili nanizani kovinski obročki, na uzdah pa so bili pritrdjeni lepo nazobčani koščki rdečega ali plavega sukna, ki naj bi varovali konja pred uroki. Tuj človek naj bi svojo pozornost najprej osredotočil na razne okrasne priveske in šele nato na konja samega. Včasih je bingljala na komatu tudi voznikova usnjena torba z malico. S prevozom lesa so se ukvarjali tudi hribovski kmetje. Z nekaj izjemami so redili le lažje konje in mnogi so cijazili le enovprežno. Marsikatero kljuse je bilo po pričevanjih starejših ljudi do pike podobno Krpanovi kobili. Konji so bili izdelani in suhi zaradi velikih naporov in pomanjkljive oskrbe.

Ko so po vojni gozdarji razpredli niz kamionskih cest po vseh hribovskih krajih, je prevoz lesa s konji popolnoma zamrl. Ostal je le spomin na nekdanje »furmanske čase«.

BRANKO ŠIRNIK
(dalje prihodnjič)

SIROMAK

Kakšno srce je bogataša,
ki vsega ima dovolj,
pomisli ne na siromaka,
ki ga pretresa glad in bol.

Želijo sužni si svobode,
želijo lačni kruha, vode,
bogataš pa bi le rad,
da bi postal še bolj bogat.

V orožju se ves svet potaplja,
za orožje vse več dajejo,
na drugi strani pa otroci
od lakote umirajo.

Tudi siromak je iz krvi,
a vsak dan srce mu trepeče,
ko za obstoj se svoj bori,
ko išče si le košček sreče.

Da rad živi tudi mali človek,
to morali bi prepoznati,
da v miru, slogi bi živeli,
da bil bi res vsak bratu brat.

Ivan HAMUN

JOŽE TISNIKAR 1962—1990

Za vedno bo ostala skrivnost, zakaj je Jože tistega usodnega petka zjutraj vzel vpricho sinka Jerneja in matere Polonce orožje in si vzel življenje. V delcu sekunde je s sabo v grob ponesel vse življenjske cilje in ideale. Pokrivala jih bo grobna tišina in ni ga več človeka in bitja, ki bi mu lahko potožil in povedal svoje stiske. Morda bi tik pred tem našel izhod. Morda!

Tako pa se ne moremo sprijazniti z usodo Jožetove smrti predvsem zaradi tega, ker smo še včeraj bili skupaj, skupaj kramljali, se veselili in delali načrte, kajti Jože je bil na višku svojih moči in veliko bi še lahko napravil in nam mnogo dal. Tako pa je ta kruta smrt prekinila vse.

Jože Tisnikar se je rodil 6. januarja 1962 v Zgornji Fužini v Mislinji očetu Pavlu in materi Majdi, po poreklu delavski družini. V zakonu so bili štirje otroci, ki so odrasčali sicer v skromnih razmerah, vendar bili vzgojeni pošteno. Bili so zelo navezani drug na drugega, pri čemer je prednjačil Jože po svoji veselji naravi.

Ivan LEKŠE

MILAN SKONČNIK 1918—1990

Kolektiv CLS Otiški vrh je vedel, da Milanovo zdravje že dalj časa ni trdno, vendar s svojim videzom in markantno postavbo ni dal slutiti, da bo tako hitro omahnil.

Rojen je bil pred 72 leti v Brucku v Avstriji, mladost pa je preživel v gornji Savinjski dolini, kjer je obiskoval šolo v Rečici ob Savinji in v Mozirju. Kot mnogi, ki niso imeli možnosti za nadaljnje šolanje, si je tudi on poiskal delo na domači žagi v Nazarju. Ko je napisal prve številke na zložaje lesa, so kmalu opazili njegovo lepo pisavo in ga postavili za merilca lesa. To delo je opravljal do odhoda k vojakom leta 1938. Voja vira II. svetovne vojne ga je ponesla skozi mnoge težke preizkušnje. Svobodo je dočkal kot bорец NOB.

Po vojni je končal logarsko šolo in oblast mu je dodelila službo v koroških gozdovih na območju občine Dravograd. Gozdarstvu je ostal zvest vse do upokojitve.

Med delom se je Milan tudi strokovno izpopolnjeval in uspešno končal gozdarsko srednjo šolo, pridobil znanje pa je s pridom uporabljal pri vodenju revirja v Dravogradu.

Trda mladostna leta, vojno in po vojno obdobje je od njega zahtevalo mnogo naporov; slabe življenjske razmere po vojni so načele njegovo zdravje tako, da je moral opustiti terensko gozdarstvo delo. Na lastno željo je leta 1968 prevzel nalogo prevzemalca lesa na žagi v Otiškem vrhu in pozneje v 70. letih prevzemno službo na na novo postavljenem Centralnem skladišču GG Slovenj Gradec v Sentjanžu. Tudi na novem delovnem mestu je kot vselej delo opravljal odgovorno in natančno.

Kljub vsem težavam, ki so ga spremljale v življenju, je dopolnil polnih 40 delovnih let in še nekaj čez.

Kot član DIT gozdarstva in lesarstva se je udeleževal strokovnih ekskurzij in srečanj po domačih krajih pa tudi po deželah izven naših meja. V zadovoljstvo mu je bilo, ko so drugi hvalili naše delo in stroko. Tu je bil tudi njegov delež. Prav bi bilo, da bi njegov prispevek in mnogih drugih gozdarjev k lepi podobi slovenskega gozdarstva ostal trajen in da ga tudi sedaj ne bi kdo skušal zmanjšati ali razvrednotiti.

Hvala za dobro opravljeno delo.
Drago JURHAR

VIKTOR LENART-KLANČNIK iz Raduš pri Slovenj Gradcu

Poslavljaajoče se poletje je prineslo med nas žalostno vest, da je na Rabu 9. septembra 1990 zadet od kapi utonil Viktor Lenart, po domače Klančnik iz Raduš 56 pri Slovenj Gradcu. Bil je na izletu z invalidi z Raven na Koroškem. Zelo si je želel videti naš Jadran in se kopati v morju. Nihče pa ni slutil, da bo ta izlet zanj usoden.

Prelistajmo v slovo njegovo življenjsko knjigo in ga ohranimo v spominu. Rodil se je 16. 2. 1937 pri kmetu Klančniku v Radušah kot četrtri otrok. Otroška leta je preživil med kmečkimi opravili tako, kot vsi kmečki otroci. Kot fant se je zaposlil v rudniku Mežica, kjer je bil 6 mesecev. Bolj ga je veselilo kmečko delo. Leta 1965 se je poročil z Mihaelo Pačnik z Razborja. Rodili so se jima 4 otroci. Dom jim je postal pretesen, zato so se odločili za

gradnjo nove hiše. Ves material so že spravili skupaj, kar ni kar tako v hribovitem terenu. Trije otroci so že pri kruhu le najmlajša še ne, ki bo očeta tudi najbolj pogrešala. Viktor je ljubil zemljo in se z ženo in družino trudil, da jim je gospodarstvo uspevalo.

Raduški moški zbor »Lipa« je v slovo pred domačijo zapel narodno »Polje, kdo bo tebe ljubil, ko bom jaz v grobu spal.« Odgovorili bi mu lahko, da ga bo ljubila žena in otroci, saj so bili vzgojeni in ljubezni do zemlje. Znati jo moramo le ceniti in jo obdelovati, pa bo naš trud poplačan z njenimi darovi.

Zadnji list njegove življenjske knjige je poškopljen s solzami njegovih dragih in okrašen s cvetjem. Mirno naj počiva v rodni zemlji. Smrt je dočakal daleč od doma, a vrnil se je k počitku med svoje drage.

Anica Meh

ANTON KLEMENC 1910—1990

Pretrsla nas je vest, da je preminil in klonil po trdovratni in zahrbtni bolezni Anton Klemenc. Bolezen ga je sicer spremljala zadnje čase, vendar smo še vsi upali, da jo bo s svojo prešerno voljo premagal, kot je premagoval z dobro voljo in optimizmom vse težave v življenju. To pot ni uspel, bil je premagan in od nas odhaja za večno. Spet se soočamo s kruto smrtjo, ki brez reda jemlje sodelavce, prijatelje, znanee. Tako nam je iz vrste iztrgala enega najstarejših sodelavcev.

Anton Klemenc se je rodil 2. januarja 1910 leta v delavski družini na Friškovčevem v Mislinjskem jarku. Mladost je preživil v pomikanju in prijeli je moral za vsako delo. Že s trinajstimi leti se je zaposlil v gozdu in ga vso delovno dobo ni zapustil. Zrasel je v dobrega, vestnega gozdnega delavca, ki je opravljal vsa gozdna dela do takrat, ko se v gozd ni prodrla mehanizacija. Nešteto kubikov lesa je posekal z ročno žago in veliko le teh zvozil do gozdne železnice, pozneje do cest.

Ob sebi je vzgajal številno pridnih gozdnih delavcev, ki so pozneje nadaljevali njegovo delo, ko je leta 1964 odšel v zaslužni pokoj. V času dela v gozdu se je naučil še ene veščine, to je kuhanja oglja, kar je zahtevalo veliko znanja in spretnosti. Pri tem poslu je bil pravi strokovnjak in učitelj. Nemalo je na Pohorju kopač, kjer Tone ni žgal oglja. To znanje pa ni obdržal le za sebe, pač pa ga je s pridom prenašal na mlajše in to še takrat, ko je bil že na bolniškem vozičku. Kako vesel je bil, ko smo ga povabili na

oglarke večere in nam je dajal navodila za gradnjo, prižiganje in kuhanje kope. Vedel je iz svoje prakse veliko več, kot smo prebrali v knjigah.

Pred 52 leti si je ustvaril družino in se poročil z ženo Treziko. Naselila sta se v Jauhovi koči, kjer je moral poleg dela v gozdu opravljati tudi dneve za najemnino. Zato sta bila vesela, ko sta dobila zasilno stanovanje v Stari Glazuti, še višje na Pohorju in to kuhinjo z dimnico in majhno sobo.

Pa sta bila še kako vesela in srečna! Pozneje se jima je ponudila možnost in preselila sta se na Vetrško ter tako zaključila potovanje po Pohorju. Njuna zadnja selitev je bila leta 1974, ko sta se preselila v novo stanovanje v stanovanjski blok v Mislinjo. Pa tudi tedaj ni miroval. Pripravljen je bil prijeli še za vsako delo in velikokrat smo ga videvali, kako dobre volje naklada in razklada gradbeni material. Dobra volja ga ni zapustila nikdar, tudi takrat ne, ko je bil privezan na bolniški voziček in ko je bolezen prihajala s hitrimi koraki.

Anton Klemenc se je glede na svoje prepričanje in ljubezen do svobodne slovenske zemlje in njegovega Pohorja udeležil partizanskega boja. Bil je borec Tomšičeve brigade od avgusta leta 1944. Udeležil se je znanih bojev pri Ribnici na Pohorju in bitki pri osvoboditvi Zg. Savinjske doline.

Našemu sodelavcu, krajanu, udeležencu partizanskega boja se zahvaljujemo za vse, kar je storil za nas, svoje in svoje otroke. Vsi smo mu hvaležni.

Ivan LEKŠE

KAREL PEČNIK

S smrtjo Karla PEČNIKA izgubljaj obrat Mislinja dobrega nekdanjega gozdnega delavca, ki je vse svoje življenje posvetil gozdnemu delu in preživel najhujše obdobje vojne in povojne generacije.

Karel se je rodil 10. 9. 1915 na obronkih Pohorja, na levem delu Tolstega vrha, v številni družini pri Korluhu. Mladost je preživel v pomankanju, saj na mali in pasivni kmetiji ni bilo dovolj kruha za številna lačna usta. Že kod mlad deček se je zaposlil v takratni Tovarni lepence v Mislinji. Po odsluženju vojakov se je začela vojna, ki tudi njemu ni prizanesla, zato je okusil vse tegobe druge svetovne vojne. Po vojni se je izmučen vrnil na Pohorje v temne smrekove gozdove, katere je ljubil do zadnjega utripa svojega življenja. Po prihodu domov se je septembra leta 1945 zaposlil pri Gozdni upravi Mislinja kot gozdni delavec, opravljal pa je tudi ostala dela kot gozdni manipulant, merilec lesa, zadnja leta zaradi slabega zdravja tudi cestarska dela. Nobe-

no delo mu ni bilo pretežko, čeravno je bolezen že načenjala njegovo zdravje, zato se je upokojil aprila 1976 leta.

Leta 1941 se je poročil z ženo Amalijo, ki mu je bila zvesta spremljevalka vse do njene prezgodnje smrti. V zakonu sta imela štiri otroke, od katerih danes še živijo trije. Veliko skrb je Karel posvečal svojim otrokom, saj je od svojih skromnih zaslužkov dajal veliki del prihrankov za šolanje in jim namenil boljši in večji kos kruha, kot ga je imel sam.

Smrt žene Amalije in odhod otrok od doma ga je močno potrl, čeravno v hiši ni bilo opaziti, da v njej ni ženske roke. Otroci so ga vabili v svoje lepo urejene domove, da bi živel pri njih, toda tega Karel ni storil, kajti preveč je bil navezan na pohorske gozdove, kjer je preživel svoje življenje. Za vse, kar je storil za kolektiv in kraj, se mu v imenu kolektiva gozdarstva Mislinja, sindikata gozdarstva ter ostalih Mislinjčanov najlepše zahvaljujem.

Ivan LEKŠE

LANČEV ATA IN MAMA

Dne 17. julija smo se na jernej-skem pokopališču poslovili od Lančevega očeta, šest tednov zatem pa še od mame. Kljub trdemu in skromnemu življenju si lahko vedno oba našel vedrega obraza, s katerega je sijal prijazen nasmeh in tople oči. Skoraj do zadnjih moči sta se kljub visoki starosti trudila z delom, ki sta ga še zmoгла. Če je zmanjkalo dela doma, pa sta pomagala pri sosedih. Vsi krajan in potomci so ju imeli radi. Jurij Pregav, p. d. Lančev ata, se je rodil leta 1905 pri Nunčiču na Braniku nad Muto, kjer je med prvo svetovno vojno preživel otroška leta, potem pa se kot hlapec udingal pri raznih kmetih. Leta 1934 se je oženil z Lančeveo Micko, ki je po svojih starših podedovala majhno kmetijo. V zakonu, ki je trajal polnih 56 let, sta življenje podelila devetim otrokom. Žal, so štirje umrli majhni. Da bi bilo za družino dovolj kruha se je Jurij poleg dela na kmetiji še dodatno

udinjal s cimernijo, splavarjenjem ter z drugimi priložnostnimi deli v gozdu. Hudo je bilo med zadnjo vojno, ko je bil prisilno mobiliziran in moral zapustiti družino z majhnimi otroki. Za dalj časa je izgubil vsak stik z domačimi in drug za drugega niso vedeli ali se bodo še kdaj videli ali ne.

Ko je družina prebrodila najhujše povojne težave, jo je zadel hud udarec, ko se je v prometni nezgodi smrtno ponesrečil najstarejši sin Franci, za katerim je zevala globoka rana tudi v njegovi mladi družini. Morda so ju te težave še bolj povezovali, da sta se še bolj držala drug drugega v radostih in težavah. Vedno ju je bilo videti skupaj. Takšna sta uživala ugled tudi v širši okolici.

Dragi Lančev ata in mama, počivajta v sladkem miru sredi šumečih gozdov in mehkih planinskih trat. Ohranili vaju bomo v lepem spominu. Vsi vajini.

L. M.

FRANČIŠKA LAZNIK 1916—1990

V soboto, 21. julija smo se na perniškem pokopališču poslovili od pokojne Frančiške Laznik. Življenje se ji je izteklo po dolgi in težki bolezn v 74 letu starosti.

Frančiška se je rodila med prvo svetovno vojno, leta 1916, v najemniški družini na Mlakah v perniški fari. Že ob rojstvu so ji menda sojenice prerokovale težko in trdo življenje. Španska gripa, ki je po vojni kar v trumah pobirala ljudi, ji je komaj triletni, vzela mater.

Leto pozneje pa je umrl še oče za črnimi kozami, njej je ta bolezen vzela desno oko in tako ju je kruta bolezen s sestrice pahnila med tuje ljudi. Še kot otrok si je morala služiti svoj kruh kot varuška otrok in pastirica.

Med vojno je služila pri raznih kmetih na področju Pernic in Ojstrice. Komaj si je ustvarila družino, jo je v pričakovanju novega rojstva zadel hud udarec, ko se je pri igranju z granato ubil 11-letni Ivan-

ček. Ob težkih trenutkih so jo tolažili dobri ljudje, saj so jo imeli vsi radi, ker je bila pridna ter delavna in kljub težavam vedno nasmejana.

Življenje njene družine je ob trdem delu teklo svojo pot po najemniških kvartirah, dokler si ni hčerka Marica z družino ustvarila svoj lasten dom, katerega se je Frančiška tako veselila. Žal tudi tu ni dolgo uživala svoje popolne sreče. Nepričakovano ji je kap ohromila desni del telesa in jo onesposobila za vsa dela, ki jih je prej tako rada opravljal. Komaj si je nalo pomogla, že ji je smrt vzela moža. Ponovni kapi so se pridružile še druge in ji še bolj otežile življenje kljub skrbni negi hčerki družine.

Ob vseh tegobah je vdano prenašala trpljenje in je za vsakogar, ki jo je obiskal našla prijazno besedo in tople nasmeh. Ohranili jo bomo v lepem spominu. Draga Francka, počivaj sladko v domači perniški zemlji.

Vsi tvoji

VIDA GERL

IZŠLA JE ZBIRKA PESMI VIDE GERL

Tihi večeri

Letos poleti je končno izšla zbirka pesmi naše pokojne sodelavke Vide Gerl. Končno zato, ker smo kmalu po njeni smrti s pomočjo njene hčerke zbrali njeno delo v kar zajetno mapo. Šele v letu 1988 smo v sodelovanju s prof. Tonetom Sušnikom izbrali njena najboljša dela, ki bi prišla v poštev za zbirko. Mislili smo, da se bo našel tudi denar za založbo v bivši Lesni in pozneje v Gozdnem gospodarstvu. Pa ga nismo našli. Hčerka Marija je vzela stvar v svoje roke in v kratkem času, letos junija, izdala zbirko v samozaložbi. Zbirka nosi naslov Tihi večeri. Izšla je v nakladi 300 izvodov. Večino izvodov smo sedaj odkupili gozdarji, saj jih bodo najbolj veselili njeni sodelavci in kmetje, katerim je posvetila veliko svojega dela in čustev.

Ida ROBNIK

**DOPISUJTE
V GLASILO**

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame, babice, prababice

FRANČIŠKE NOVAK
g. Strnjakove mame z Vrh pri Slovenj Gradcu

se najtopleje zahvalujemo vsem sorodnikom, sosedom in drugim za vsestransko pomoč in izrečeno sožalje.

Hvala zdravnikom in zdravstvenemu osebju splošne bolnišnice in zdravstvenega doma Slovenj Gradec za zdravljenje v bolnišnici in na domu, posebej pa še sestri Marjani Vitrih iz patronažne službe za nego na domu.

Lepa hvala govornikom Gabrijelu Knezu in Toneu Lahu za izrečene poslovilne besede, moškemu pevskega zboru »Ksaver Meško« s Sel za zapete žalostinke doma, v cerkvi in na pokopališču ter gospodoma duhovnikom Gabrijelu in Vinku Čonču za pogrebni obred in tolažilne besede.

Posebna hvala velja Faniki Kresnik za vsestransko pomoč v času mamine hude bolezni ter drugim sosedom, ki so nam v teh težkih dneh nesebično pomagali. Iskrena hvala tudi vsem, ki so darovali vence, cvetje in sveče in so našo drago mamo poslednjič spremljali od doma do pokopališča pri Sv. Roku na Selah.

Vsem in vsakemu posebej še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: mož Avgust, hči Marica ter sinova Franci in Ernest z družinami

ZAHVALA

Ob prerani izgubi drage

MARIJE ZABEL
1922—1990
p. d. Breznikove mame iz Gradišča

se iskreno zahvalujemo sosedom, posebno gospe Mariji POTOČNIK, družini Podojsteršek in Ivanu Poleniku. Iskrena hvala vsem, ki ste jo pospremili na zadnji poti, darovali cvetje in nam stali ob strani. Posebna hvala g. župniku za opravljen pogrebni obred.

Žalujoči: mož Franc, sin Stanko in hčerka Anica z družino.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega očeta, moža, dedka, brata, strica

FRANCA TROŠTA
(1922—1990)

se iskreno zahvalujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, sosedom za izkazano pomoč in tolažbo.

Hvala vsem, ki so darovali vence, cvetje in ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Iskrena hvala obema župnikom za opravljen pogrebni obred, govorniku Alojzu Kremžerju za poslovilne besede ob odprtem grobu, pevcom ter godbi Rudnika Mežica za zapete in igrane žalostinke. Posebna hvala zdravstvenemu osebju Bolnišnice Slovenj Gradec — E oddelku za lajšanje bolečin v zadnjih trenutkih življenja.

Žalujoči: žena Slavka, hčerka Anica, sinova Franci in Branko z družinami

Umirajoča domačija

Kadar človek ne vidi več pred seboj uspehov, sreče, mu še kanček življenja, ki mu je ostal, trpko greni dneve. Tako je, razmišlja joč, 82 let star kmet, že močno sklonjen k materi zemlji, opirajoč se na palico, stopal po dvorišču. Obstal je, pogledal v nebo, kot bi iskal odgovor, zakaj mu je odmerjena tako grenka starost.

Na dvorišču je vladal nered. Voz, ki je nekoč služil volovski vpregi, je razpadal. Strohnelo kolo se bo vsak čas razsulo. Na drugem koncu dvorišča je rjav el plug, ki je bil nekoč kralj njiv in brana je ležala v koprivah. V sredi je bilo gnojišče, kjer so si kokoši iskale hrano. Dvornica je bila skoraj prazna.

Že od daleč mi je pomahal v pozdrav. Ko sem se mu približal, je dejal: »No, si pa le prišel. Veš, tako rad bi se s kom pogovoril, pa ni nikogar. No, greva v hišo, malo žganja ti ne bo škodovalo. Jaz kljub poznim letom rad srknem šilce zjutraj. »Branil sem se, pa ni pomagalo. Stopila sva v hišo. Težko je hodil, če ne bi imel palice, bi bil njegov korak nemo goč.

V kuhinji se je vrtela dekla. »Marta«, je zaklical »pridi«. Vstopila je že priletna ženska, vljudo pozdravila in vprašala: »Kaj ste rekli, oče?«

»No, prinesi malo žganja«, ji je rekel, meni pa: »Veš, Marta je že malo naglušna. Kaj hočemo, tudi njo so že dojela leta. Ona je edina, ki je ostala od naše sreče. Veš, žena mi je umrla pred 18. leti. Sedaj je pa Marta moja gospodinja. Vsi drugi so odšli v mesta, v tovarne.«

Okoli mu je že motno gledalo v odsev umirajočega časa, je postalo še bolj motno od solz. »Ja, ja«, je vzdihnil, »kje so časi, ko smo bili pri nas srečni. Zakaj je sreča na vso tu tako skopa? Zakaj tako hitro zbeži? Za njo pa ostane trpko življenje. Veš, naš rod je bil nekoč zelo ponosen. Moj oče so bili zelo napredni kmeti in tako so usmerjali tudi mene kot edinca.

Po osnovni šoli so me dali v takratno celjsko kmetijsko šolo. Tam sem se, hvala Bogu,

ZAHVALA

Mnogo prekmalu nas je po težki bolezni zapustil naš mož, oče, dedek in tast

FRANC HERLAH
iz Spodnjega Doliča pri Mislinji

Veliko je ljudi, ki bi se jim zahvalili, da so ga v času njegove bolezni obiskovali in bodrili, toda žal vseh ni mogoče omeniti, zato iskrena hvala vsem, ki ste zanj karkoli storili. Posebej hvala dr. Tilki Prevolnik za razumevanje in pomoč, osebju in zdravnikom slovenjegraške bolnišnice za zdravljenje in nego. Hvala njegovim nekdanjim sodelavcem iz Elektra Slovenj Gradec za denarno pomoč in darovano cvetje, prav tako delavcem TUS TOZD Mikon Mislinja za vso pozornost, ki so jo izkazali, g. župniku Francu Gornjaku za pogrebni obred, govornikom, sosedom, ki so nam pomagali v najtežjih trenutkih, pihalni godbi iz Slovenj Gradca ter vsem, ki ste ga spoštljivo pospremili na njegovi zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje, sveče in prispevali za maše.

Žalujoči: žena Sonja, hčerka Ljuba z možem Francijem ter vnuka Edi in Matej

veliko naučil, kako je treba ravnati z živino, kako saditi pridelke, kdaj je za setev najbolj ugoden čas. Tudi lepega vedenja smo se učili. Vse to sem se pridno učil, si spoznanje vtisnil v srce.

Ko sta oče in mati onemogla od dela, sem z mlado gospodinjo prijel z vso močjo za delo. Žena mi je povila tri otroke; dva fanta in deklico. Oče so zelo radi vodili vnuke povsod za sabo. Dedek in babica sta bila sreča najmlajših otrok. Če so šli oče v mesto po opravkih, so jim šli moji otroci vedno naproti. Od sreče so jokali, ko so moji otroci prejeli zakrament sv. obhajila in birme. A moji otroci? ... Vidiš, Zlatka sem dal študirati, da bi bil kmetijski inženir, da bi lahko doma gospodaril napredno, kot najstarejši sin. Pa ga je zmotila neka mestna lepota in pričel si je v mestu zidati hišo. In tako me je pozabil. Le od časa do časa se pripeljejo za kratek hip na obisk in vedno se jim zelo mudi nazaj. Mirko, moj drugi, je želel biti duhovnik in je sedaj nekje na Gorenjskem mašnik. On me res pogosto obišče. Vesna je želela biti učiteljica. Vsaj njo sem želel zadržati doma, a mi ni uspelo, šla je za bratoma. Šla je žena v grob, jaz pa sem tukaj sam, kot nekakšna zgodovina, ki pravi, da je bil nekoč tukaj ponosen kmečki rod. Res, bil je. Imeli smo po dva hlapca in tri dekle. Edino Marta je še ostala. V hlevu smo imeli po 20 glav živine, dva para volov, par konj. Svinjaki so bili vedno polni svinj in nikoli ni manjkalo klobas, mesa, zabele. Res smo vsi pridno delali, a vsaka jesen nam je bogato poplačala. Pri nas hlapci in posli niso ležali v hlevu. Vsak je imel v hiši sobo. Poleti, ko je bilo toplo, so radi prespali na skednju. To mi ni bilo po volji, ker sem se bal, da bi se kje pokazal rdeči petelin; namreč hlapec Luka je pošteno vlekel pipo.

Pri nas je bilo lušno tudi pozimi. Jaz sem večkrat potegnil harmoniko in že so pete zapropotale po podu. Zunaj je zavijala burja, tulila je okrog vogalov, mi pa smo bili zadovoljni na toplem.

Imeli smo tudi mlin in žago. Les smo razžagovali tudi pozimi, saj je imel potok, speljan na žlebove, močan pritisk. Mlinska in žagna kolesa so se vrtela dan in noč.

Ob božičnih praznikih smo bili kot ena družina. Vsak je dobil darilo. Tako hlapci ni-

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, dedka in pradedka

ŠTEFANA PANTNERJA
iz Gornjega Doliča

se iskreno zahvalujemo vsem sorodnikom, znancem ter sosedom, ki so nam stali ob strani v najtežjih trenutkih. Hvala vsem, ki ste ga spremljali na zadnji poti, darovali vence in cvetje, sveče in darovali za maše. Iskrena hvala g. župniku Francu Gornjaku za opravljen pogrebni obred in izrečene poslovilne besede, hvala cerkvenemu pevskega zboru za zapete žalostinke ter gasilcem Gasilskega društva Dolič za spremstvo. Hvala tudi zdravstvenemu osebju ambulant Mislinja, posebno pa dr. Tilki Prevolnikovi, dr. Stanku Stoporku in patronažni sestri Majdi za zdravljenje in skrbno nego na domu.

Žalujoči: žena Marija, otroci Karel, Fanika, Mihaela, Slavka, Stefan in Marjana z družinami ter vsi, ki so ga imeli radi

(Nadaljevanje na 18. strani)

Bogato kulturno delo Podgorčanov

Težko je najti dandanašnji dejavnost, ki se lahko brez zadržkov pohvali z dobrimi rezultati. Pa se ša najde. V Podgorju je kulturno prosvetno društvo, ki kontinuirano deluje od povojnih let do danes. Skrivnost uspešnosti je v ljudeh, ki kulturo nosijo v sebi in jo nesebično podarjajo in prenašajo na nove rodove.

Pri Lenartu v Podgorju smo se pogovarjali z gospodarjem Vinkom Klančnikom, sedanjim predsednikom društva, z njegovo mamo Rozalijo, z Anico Meh ter z Jožefo in Jožetom Kamnikom, ki so vidni delavci ljubiteljske kulture v kraju. Listali smo kroniko, ki so jo člani društva vzorno sestavili v lanskem letu z zbranim gradivom od leta 1945 dalje. Iz zapisov razberemo, da so v vseh teh letih živeli in ustvarjali bogato kulturno življenje s pesmijo, plesi, dramskimi igrami, knjižnico in z oživljanjem tradicije starih kmečkih običajev in opravil.

Pri predstavitvi dela društva ne moremo mimo kulturnega doma, ki so ga Podgorčani začeli graditi leta 1956 in ga končali leta 1964. Vzdrževanje takega objekta ni ravno poceni, zato so si omislili v enem izmed prostorov bife, ki prinaša del dohodka za vzdrževanje doma in za sprotne datatve. Sicer pa je to večnamenska stavba. Prostore koristijo za krajevne potrebe, za razne seje, pevske vaje, kmečko izobraževalne dejavnosti, koristijo jih lovci in gozdarji za skupščine in druge dejavnosti. Dvorana je na-

menjena krajevnim, občinskim in medobčinskim kulturnim prireditvam, včasih so bile tu tudi kino-predstave, vendar pa so jih ukinili, ker zanje ni bilo dovolj interesa.

Kulturni dom so v vseh povojnih letih redno vzdrževali in ga po 1980 letu trikrat obnavljali.

Najdaljšo tradicijo kulturnega dela ima v Podgorju knjižnica, ki deluje že od prvega povojnega leta pod vodstvom Marije Prednik. Dramsko skupino vodi Marica Umek, ki je posebno uspešna z mlajšimi. Mentorica folklorne skupine je Anica Meh. Njeni plesalci nastopajo v krajih po Sloveniji, na 15. muzički smotri so zastopali svojo republiko, gostovali pa so tudi v Avstriji. Anica pa ima na skrbi tudi prireditev »Družina poje in gode«, ki so jo letos septembra že drugič organizirali pod naslovom »Peli so jih mati moja«. Nastopalo je 12 družin s 86 člani. Najstarejši nastopajoči je bil star 86 let, najmlajši pa je dopolnil 4 leta, najštevilnejša družina je štela 19 članov. Prireditev je bila dobro-

delna. Dobiček so namenili za izboljšanje življenjskih pogojev sovaščanu invalidu Alojzu Jeromlu.

Petje je na deželi še veliko bolj živo kot v mestih. Ljudje pojejo stare ljudske pesmi, katerih besedila prenašajo iz roda v rod, ob prilikah domačih praznikov, ko pridejo vsi člani družine domov.

Ljudsko izročilo pa Podgorčani ohranjajo tudi z drugimi prireditvami. Letos ob prazniku Kraljevo je Postavkova družina pripravila »Zimski večer« z vsemi opravili, ki so jih včasih opravljali ob takih večerih (preja, izdelava košev ipd.) in seveda s pesmijo. Letos so že drugič pripravili razstavo ročnih del. Lani so izdelke pripravile ženske, letošnji eksponati pa so bili delo moških rok.

Pri delu v društvu sodeluje veliko vaščanov, društev in organizacij. Zadovoljni so tudi s sodelovanjem z ZKO.

Imajo smelega načrte za naslednje leto, torej bo kultura med Podgorčani živela, dokler bodo tu živeli ljudje.

Ida ROBNIK

(Nadaljevanje s 17. strani)

so šli od naše hiše drugače, kot da smo jih nesli v grob.

Vidiš, tako je bilo nekoč, sedaj pa imam stalno v mislih tisto narodno: Sedaj pa nikdar, nikdar več, veselje preč je preč! Otožno je pogledal in nadaljeval: »Sedaj je v hlevu samo ena krava in telico še redim. Drugod pa vlada mrtva tišina, da me je strah stopiti v hlev, v svinjake. Povsod me spremlja misel, da nisem znal obdržati otrok doma, da bi sedaj tudi jaz, kot nekoč moj oče, vodil vnuke za roke. Očitam si, da nisem znal pritegniti otrok k zemlji. Preveč sem jih razvajal. Sedaj je že vse prepozno.« Še bolj se je sklonil k zemlji, opirajoč se na palico, ko me je spremil kos poti skozi dvorišče.

Ko sem odhajal, je bilo tudi meni težko pri srcu. Razmišljal sem o starejših kmečkih ljudeh, ki še radi postorijo na domačijah to in ono. Srečni so, da so še komu potrebni.

Kmečko družinsko življenje ni lahko. Skrb za vzdrževanje in vzgojo otrok teži mnoge starše. Medsebojno spoštovanje, potrpežljivost, ljubezen in skromnost so stebri slovenskih domačij. A danes? Človek dobi nek čuden občutek, da je vse nekam zdrvelo, v labirint, iz katerega ni izhoda. Vse se spreminja, na domačijah ni več prijaznosti, kot je bila nekoč, ljudje cenijo samo imetje, materialne dobrine in pri tem pozabljajo, da so ljudje. Ne znajo se več živeti v drugega človeka.

Tisti, ki ste ostali na domačijah, ohranjajte darove naših očetov in mater. Ohranjajte te stebre naše kmečke omike.

Viktor LEVOVNIK

Udeleženci letošnje prireditve, foto Stanko Hovnik

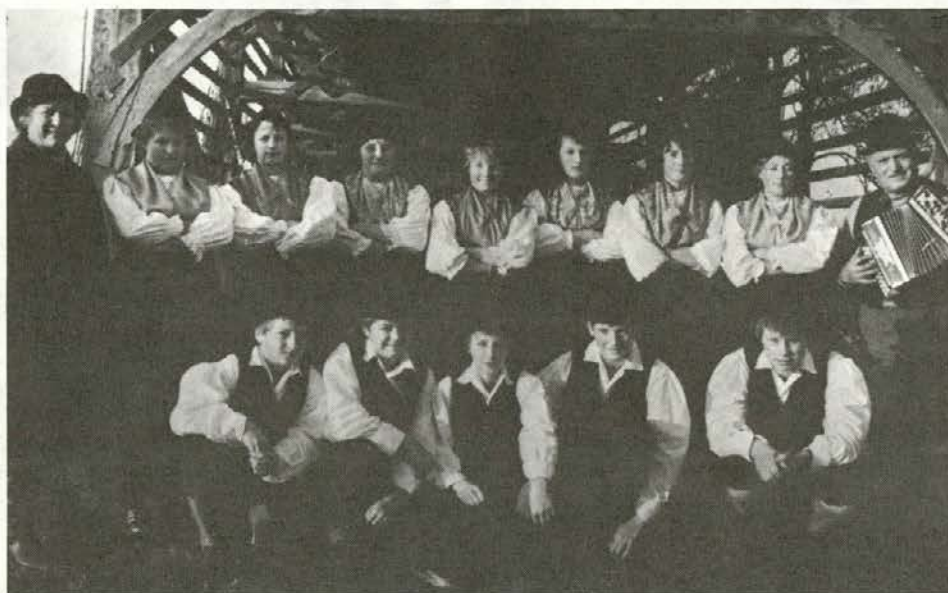
Dvorana v kulturnem domu v Podgorju je bila nabito polna, foto Stanko Hovnik

Vinko Klančnik, p. d. Lenart, predsednik kulturnoprosvetnega društva Podgorje

Najstarejši udeleženci letošnje prireditve »Peli so jih mati moja«. Z leve: Jožefa in Jože Kamnik in Rozalija Klančnik.

KMEČKI OBIČAJI ČEZ LETO

Oktober »O c t o«, v latinščini pomeni osem, torej je po starem Cezarjevem koledarju osmi mesec.

Slovenci pa so dolgo časa ta mesec imenovali kar po naravnem pojavu v tem času »kozoprsk«. Še leta 1831 najdem za oktober mesec pisano v knjigah tiskarne Joshefa Blasnika v Ljubljani. Po letu 1842 pa že zasledim za mesec oktober — »vinotok«, kar je tudi primerno k opravi tega časa.

Tudi ime »kozoprsk« je bilo za tisti čas primerno, saj se v tem mesecu prskajo (parijo) koze. Tiste čase je bila v naših krajih še kozjereja zelo razširjena, posebno v bolj odročnih krajih, saj še danes pričajo številna imena po Sloveniji. Preko šestdeset krajevnih imen omenja kakorkoli kozjerejo. V našem kraju poznamo Paški Kozjak, Kozji vrh nad Vratami in Kozjek nad Bočem in še bi jih lahko našteval. Tudi domačije so pri nas znane, kjer so včasih pretežno gojili koze in ovce. To so: Kozarin v Podgorju, Kozarin v Bistri pod Raduho in Burjakov Kozar v Topli. V starih urbarjih vidim, da so te domačije priberali oddajale samo kozji sir in volno. Okto-

bra so na polju že pospravljali zadnje pridelke. Vse je bilo bolj za pripravo na dolgo zimo, dan je že zelo kratek. Zjutraj in zvečer, ko še ni bilo elektrike, so si svetili s trskami, lojenskimi in podobnimi. Ker še ni bilo strojev, so mlatili vse na roke s cepci — zvečer dolgo v noč in zjutraj so zgodaj vstajali k mlačvi. Pri tem je navadno pastir svetil s trskami. Pod svetilnikom za trske je imel škaf vode ali pepela, da je vanj otrinjal ogorke. Med zelo važno kmečko opravilo je spadala teritev lanu. To je slovelo po številnih starih in pradednih šegah in navadah. Po Koroškem so še do druge svetovne vojne sejali lan, ponekod mu pravijo predivo. Na jesen so lan popipali, povezali v šope ter ga spravili domov. Doma so ga s »rifelnimi« grabljami prečesali, odstranili seme in stelje, seme so ophali, odstranili pleve in dali z njega prešati kvalitetno olje, ki se je na razne načine dalo uporabiti. Prečesano steblovje so razprostrli po travniku, da se je »vležalo«, pozneje so vležano steblovje ponovno povezali in spravili pod streho, kjer je počakalo na teritev.

Pred teritvijo so laneno steblovje spravili k

v mesecu oktobru — vinotoku

»fernači« (to je bila posebna sušilnica, ne preblizu gospodarskega poslopja, deloma skopana v zemljo in obložena s kamenjem, na vrhu so bile položene letve, na katero so nalagali lan, spodaj pa so zakurili ogenj, toplota je prihajala po kanalu do lanu. Kurjenje in sušenje je nadziral običajno gospodar ali kak izkušen človek. Tako osušen lan so dobile terice v nadaljnjo delo.

Teritev se je začela pozno jeseni, ob sv. Uršuli 21. oktobra ali še pozneje. Namen teritev je bil, da so dobili iz stebel nežno vlaknasto predivo. To predivo so pozneje predice prekrtale in spredle v tanke niti, iz katerih so pozneje stkali domače platno. Nekaj tega prediva so zvili v klopčice, da so ga imele ženske kot sukanec za krpanje oblačil. Teritev je bila pri vseh večjih kmetijah kot domač praznik. Ponos vsake gospodinje je bil, da so ji terice natrele čimveč prediva za domače platno. Terice so šle navsezgodaj na delo, bile so bolj praznično oblečene, saj so po končanem delu prirejale razne zabave, ponekod skoraj podobno ženitvenim običajem.

Za mir in sožitje med narodi

Dr. Matjaž Kmecl na Uršlji gori: »Plemenitost vseh plemenitosti — mir, odpuščanje in dobrota...«

Več kot tisoč ljudi se je v soboto, 22. septembra zbralo na Uršlji gori na lepi slovesnosti, ki je bila posvečena obnovitvi cerkve sv. Uršule na gori, hkrati pa so slovesnost namenili idealom miru, sožitja med narodi ter ohranjanju naravne in kulturne dediščine oziroma idealom Organizacije združenih narodov ob 45-letnici njene ustanovitve. Organizacijski odbor za prireditve OZN v Slovenj Gradcu je na Uršljo goro k posvetitvi te najvišje ležeče cerkve na Slovenskem povabil tu-

di papeža Janeza Pavla II., ki pa se slovesnosti ni udeležil, poslal pa je osebno poslanico.

Slovesnost na Uršlji gori je s pozdravnim nagovorom pričel primarij dr. Drago Plešivčnik, predsednik odbora za prireditve OZN v Slovenj Gradcu, slavnostni govornik pa je bil dr. Matjaž Kmecl, član predsedstva Republike Slovenije. V svojem nagovoru je Kmecl omenil obletnico plebiscita, ki ga na avstrijskem Koroškem praznujejo prav v teh dneh

kot nekakšno plebiscitno zmago, v resnici pa enega zelo hudih človeških porazov ali po Prežihu eno najbolj bridkih prevar koroških Slovencev. Mariborski škof dr. Franc Kramberger je zatem blagoslovil obnovljeno cerkev ter prizidek k planinskemu domu na Uršlji gori. Vsakdo, ki je ta dan kljub slabemu vremenu preživel ob lepi slovesnosti na Uršlji gori, je z gore odnesel lepe spomine.

F. Jurač

Za ureditev in obnovo cerkve sv. Uršule na Uršlji gori na nadmorski višini 1692 metrov ima največ zaslug prizadevni Vinko Klančnik, tajnik KS Slovenj Gradec in predsednik tamkajšnjega turističnega društva, ki se je med prvimi lotil zahtevnega organizacijskega dela in v treh letih je gradbenemu odboru uspelo preprečiti nadaljnje propadanje ali popolno uničenje tega kulturno-zgodovinskega spomenika, ki lahko postane ponos koroške krajine in vseh nas, ki živimo pod to mogočno goro. »Z obnovitvenimi deli, ki jih je še veliko, bomo nadaljevali prihodnje leto. Čaka nas še veliko dela, vendar če bomo hoteli to delo opraviti, pa seveda pričakujemo pomoč tudi v bodoče od družbe in dobrih ljudi. Vsakdo, ki je pripravljen kaj prispevati, lahko denar nakaže na Turistično društvo Slovenj Gradec, žiro račun št. 51840-678-84400, za obnovo cerkve, kajti vsakega prispevka bomo veselili,« pravi Vinko Klančnik.

Škof dr. Franc Kramberger blagoslovja prizidek planinskemu domu na Uršlji gori — obnovlje na cerkev sv. Uršule na gori

Glasilo VIHARNIK izdaja delovna organizacija Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec in Lesna — lesno industrijsko podjetje Slov. Gradec.
Ureja uredniški odbor: Ida ROBNIK, Andrej ŠERTEL, Hedvika JANSE, Vida VRHJAK, Danilo RANC, Gorazd MLINŠEK.
Glavni urednik: Andrej ŠERTEL, odgovorna urednica: Ida ROBNIK, lektorica: Majda KLEMENŠEK, tehnični urednik: Bruno ŽNIDERSIČ.
Naklada: 5600 izvodov.
Tisk: GZP MARIBORSKI TISK Maribor, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.